

ПОЛІСЬКА ЗІОМІА

Полісько-Волинський народознавчий центр

ПОЛІСЬКА ДОМА

Випуск II

ВЕСНА

Зібрав, упорядкував та прокоментував

Віктор Давидюк

2003

ББК 82.3 (24 к)

Д-13

Поліська дома. – Вип. II: Весна / Зібрав, упорядкував та прокоментував Віктор Давидюк. Нотація Ірини Федун. – Рівне: Волинські обереги, 2003 р. – 176 с.

Ця книга про релікти весняної календарної обрядовості на Західному Поліссі. Вона – продовження започаткованого в 90-х роках видання, хоч за змістом це цілком самостійний том.

Розрахована на найширші кола шанувальників старовини і зокрема народної творчості. Тексти пісень супроводжуються нотами і науковими коментарями.

Зібрав, упорядкував та прокоментував *Віктор Давидюк*
Нотація *Ірини Федун*

ISBN 966-8306-06-6

© Віктор Давидюк, 2003

© «Волинські обереги», 2003

ПЕРЕДМОВА

Коли з'явилась перша книга з цією назвою, в повітрі пахло українською революцією. Книгу, яка в підзаголовку значилась як посібник для вчителів, із її тритисячним тиражем розкупили за два місяці. У вчителів були ще гроші, а в книг – читач. Зрештою, ця була не лише для вчителів, а й для науковців. Чимало поданого тут матеріалу уперше вводилося в науковий обіг, тим-то видання швидко привернуло до себе увагу науковців різних галузей. І хоч результат зацікавлення не міг бути до кінця прогнозованим, упорядники чудово розуміли, що в наукових колах вона також викличе інтерес. А оскільки в школах як навчальний предмет вводилось народознавство, а навчати учнів не було за чим, значну частину накладу тодішній начальник управління освіти у Волинській області Станіслав Яблончук замовив для шкіл. Адаптувати готове видання до навчальних потреб було вже неможливо. Легше написати нове. А ось усунути деякі матеріали і зробити його адресним хоча б у заголовку на прохання єдиного на той час замовника видавалося не найбільшим гріхом.

Може, цей крок зіграв головну роль у її поширенні. Потрапивши першочергово до вчителів, книга знайшла і решту своїх читачів. До видавництва “Надстир’я”, яке щойно реорганізувалось з редакційно-видавничого відділу, який її видав, ішли і йшли замовлення повторити тираж. Багато бажаючих мати “Поліську дому” так її і не мають, бо хоч видавництво й отримало згоду на додатковий десятитисячний тираж, в Україні вже писалася “Казка про податки”.

Тим часом один із упорядників працював над новими виданнями “Поліська дома: легенди, перекази, бувальщини”, “Поліська дома: весна”, “Поліська дома: цілительство”, “Поліська дома: народна міфологія”, “Поліська дома: літо – осінь” і “Поліська дома: зима”. Та тут настала передчасна осінь української революції. Найтитолованішому поліщукові ХХ ст. хтось підкинув думку, що національна ідея не спрацювала. Відтоді все національне – від книги до флоту і стратегічних промислових підприємств – для України стало зайвим. Не залишалось нічого, як покласти готовий рукопис «Поліської доми» до шухляди і чекати, поки на Полісся прийде Стрітіння – день, коли в наших краях дівчата, навіть не виходячи надвір, позаяк там усе-таки ще дуже холодно, прямо в хаті виводять першу веснянку.

За 12 років із часу першого випуску “Поліської доми” змінилося багато. Хтось з її очікувальників не дожив до другого. Хтось подався на заробітки за кордон. Хтось покинув учительську працю і пішов торгувати закордонним шматтям. У школах не стало народознавства,

поменшало справжніх учителів, з вищих навчальних закладів зникла спеціальність, яка готувала вчителів цього предмета, з телеєфіру - цього єдиного засобу масової інформації для незаможних українців, чисельність яких, за оцінками соціологів, сягає понад 90% - зникло майже все, що могло б нагадувати українцям про колись славу своїми традиціями Україну. Настала зима не лише української культури, а й українського духу.

В українському народному календарі є невеликий проміжок часу, який називається вовчими днями. У цей час усі вовки ходять зграями, а люди-перевертні стають вовками, біжать у ліс і виють по-вовчому. Та невдовзі настає Коляда, і блудні сини-вовкулаки, яким ту біду заподіяно, вертаються до хати, на батьківський суд. Після цього збираються інші ватаги - колядники. Своїми піснями вони творять новий світ, що зветься Ладом. І, нишком причаївшись у лісі, слухають тих пісень навіть вовки. Після цього їхні зграї розпадаються, вони стають смирними і решту днів року бояться нападати на людей.

Полісся чекає своєї Коляди, хоч поки що й виє по-вовчому - в унісон вожакам вовчих зграй. Та вірить, що доживе й до Стрітєння, після якого настане весна.

Веснянки на Поліссі називають по-різному: рогульки, бородайки, маївки, олендарки, поколі. Різною буває і їхня суть - від викликання пташок із вирію до утворення нових сімей. А ось настрої однакові - оптимістичні. Хочеться вірити, що він передається й черговому випуску "Поліської доли". У неї з'явиться читач, а в читача своя, не позичена в сусідів, правда, своя Україна. З Любов'ю до свого читача та Вірою й Надією в його Долю й благословляємо свій черговий том про Західне Полісся. Зі сподіванням, що зможемо довести цю серію до свого логічного завершення, як і в попередньому томі, нагадуємо:

Наша Доля - це Західне Полісся, мала невід'ємна часточка великої України. Про неї ми й розповімо у цій та в наступних книжках, що, сподіваємось, вийдуть під цією ж назвою.

У цьому випуску "Поліської доли" представлені найцікавіші польові матеріали, зібрані головним чином упорядником та учасниками очолюваних ним експедицій упродовж 1987-2003 рр. Висловлюємо вдячність Олександрі Кондратович, Надії Давидович, Олені Білик, усім, хто долучився до збору матеріалів.

Особлива вдячність Волинській обласній держадміністрації і її керівникові - Героєві України Анатолієві Французу та Волинській обласній раді, очолюваній Василем Дмитруком, завдяки яким книга виходить у світ.

Віктор Давидюк.

«ОЙ ВЕСНА КРАСНА ПОПІД ЛІСОМ ЙШЛА»

Де межа між зимою й весною, весною і літом, літом і осінню, коли починається зима? Схоже, що для наших предків-хліборобів, які до школи не ходили, питання про це навіть не виникало; хоч вони добре знали, в який день зими по Зірниці (Вранішній чи Світовій зорі) можна передбачити урожай на цілий рік, могли ще до початку нинішнього літочислення вирахувати ті три родючі дощі, яких чекали в травні, мали свої календарі на горщиках і знали багато засобів відгадування погоди і на день, і на тиждень, і на рік. Дотриманням ритуалів вони супроводжували завмирання і відродження сонця ("Корочун"), його першу чверть, що знаменувала юність ("Навеликдень"), зрілість ("Купало") і старість ("Діди"). Але коли починається і коли закінчується якась із пір року, вони більше довіряли своїм відчуттям. Весна приходила разом з теплом і перелітними птахами, літо - з молодим потомством у птахів і звірів, осінь - з урожаєм, а зима - з першими морозами.

Люди завше чекали теплих днів і думали, як перезимувати зиму. Проте не вважали себе й спостерігачами за природою. Вони її творили. Ще на Коляду босими ногами топтали сніг, щоб зігріти землю, і він не лежав дуже довго. На Стрітєння босоніж по ньому виводили першу веснянку, хоч була ще зима. І вірили, що силою своїх поетичних почуттів теж можна розтопити хоч яку кригу і повернути в гаї соловейків. А вони вже, повертаючись із теплої Раю (Вираю, Вирію), неодмінно принесуть з собою й тепло. Головне ж викликати їх:

Пташок викликаю

Із теплої краю:

- Летить, соловейки,

На нашу землейку!

Спішіть, ластовоїки,

Пасту коровоїки!

Таким чином, люди вірили, що вони самі є творцями природи, і коли закінчиться зима й поверне на літо (а в найдавніші часи розрізняли тільки ці дві пори), залежить і від них.

Право закликання весни і життєдайних сил природи, за імітативно-магічними законами, відводилося молоді, яка сама вважалася зразком нерозтрачених людських життєдайних сил. Молоді люди й виконували ігрові та пісенні веснянки, що, на їх думку, мали прискіпитися не тільки в наближенні весни, а й сприяттні доброму врожаєві, шлюбним справам.

На думку канадійського професора Степана Килимника, українські веснянки-гаївки створені не пізніше IV-VI століть.¹ Але веснянки й гаївки – це не єдині назви весняних хоріводів, які у нас називали *поколями*.² Відомо й багато інших: ягівки, гагілки, магілки, маївки, галі, рогульки, риндзівки, вороди, подолянки, бабоньки (бабусі), олендарки, витягушки. Причому часто від тих, хто зберіг і доніс до нас ці прадавні скарби, можна почути: “То не веснянка, то маївка”. Вони досі розрізняють пісні, які можна було співати після Явдохи, які після Великодня, а які й на Трійцю.

Весна святкувалася весело, тому мала багато свят, які приходили одне на зміну іншому. І кожне мало свої пісні.

Український письменник і дослідник народної обрядовості Анатоль Свидницький примітив, що веснянки за тематикою поділяються на три відділи: перший стосується до безшлюбного життя; другий виспівує темний і світлий бік життя родинного для жінок; третій належить до хліборобства.³ Дуже часто перший із згаданих і останній тематичні пласти поєднуються в одній веснянці, але другий – то цілком автономний цикл, основою якого були дівочі гадки про те, яким буде життя у чужій родині. І співали такі веснянки десь аж під літо, коли закінчувалася пора дівування для тих, хто збирався цьогогоріч пов'язати свою долю шлюбом.

¹ Килимник С. *Український рік у народних звичаях в історичному освітленні*. – Вінніпег-Торонто. – 1962. – Т.3. – С.29.

² Слово “хоровод” увійшло в українську мову з російської, де воно, мабуть, мало тюркське походження. Тюркське *хорро* означає долина. І в степових народів збиралися водити їх саме в долинах. У нас же – на пагорбках, де найперше розставав сніг. Тому семантика слова “хоровод” в українській мові є оберненою. Тут більше підходить назва *поколя*, тобто пісня, що виконується, ходячи по колу.

³ Свидницький А. *Великдень у подолян* // *Твори*. – Київ, 1958. – С. 446.

Веснянки супроводжувалися магічними іграми, де бажане подавалося як таке, що вже сталося. І люди вірили, що завдяки цим іграм це й має статися. І ставалося... Як не насправді, то хоч у казковій уяві.

Візьмімо, для прикладу, хоч би казку про Телесика. У старих бездітних батьків раптом народжується дитина. І не звичайна, а виколисана з вербового полінця. Казка казкою. Але й у житті існував такий день у кінці зими (на Колодія), коли жінки, які хотіли мати дітей, збиралися в одну хату веселитися. А між тим брали березове поліно, сповивали його, обв'язували стрічками й колихали. Схоже, що сам ритуал був звернений на своєчасне народження дитини – в кінці осені. Бо, започаткована в кінці зими, вона, знаходячись в утробі матері, ще давала можливість жінці жати цьогогоріч під час жнив, а народжена в кінці осені – підросла до весни, щоб можна вже було брати її з собою в поле. Але спочатку сповита, наче дитина, колодка, мабуть, вважалася засобом імітативної магії до народження дітей взагалі. Причому, судячи з казки про Телесика, засобом дуже діючим.

Подібні звичаї з колодкою існували в багатьох європейських народів, і в їх числі – німців та англійців.

Зрозуміло, що й у всіх їх ці обрядові дійства супроводжувалися народними веселощами, іграми, піснями, які взаємодоповнювали одне одного.

Так само на зміну одним приходили інші свята. Християнство внесло багато додаткових загадок про те, в яку пору яке з них відбувалося, пристосувавши релігійні канони до народних свят, а заодно змістивши і їх календарні віхи. Проте, на думку Степана Килимника, важко уявити, щоб Колодка, Вербний тиждень, Великдень чи Мертвецький Великдень – усе це були окремі свята. То була суцільна система зустрічі й хвали сонцю-весні.¹

Так чи ні воно було, сьогодні вже сказати важко, але серед усього розмаїття веснянок чітко простежуються жанрові різновиди, виконання яких не могло збігатися в часі. Ще й на початку ХХ ст. виконавці на Західному Поліссі розрізняли веснянки й рогулейки: “Віснянке починале співати на Євдоху (14 березня за новим стилем – В. Д.), а рогулейки – то вже весною...” (Василина Коць 1918 р. н., с. Дубечно Старовижівського району, 1989).

¹ Килимник С. *Український рік у народних звичаях в історичному освітленні*. – Вінніпег-Торонто. – 1962. – Т.3. – С.26.

Тематично весь веснянковий цикл (якщо можна його так назвати) можна подати в такому вигляді:

1. Веснянки-заклички, пов'язані з прильотом птахів, що несуть за собою тепло, розбивають криги, розтоплюють сніг. Їх виконавцями здебільшого були діти. Це для них у день весняного рівнодення випікали книші у вигляді пташок чи пташиних лапок і виряджали за село викликати весну.

2. Веснянки-маївки. Головним мотивом цих пісень було парування молоді, у них часто-густо співалося про омріяного милого, який невдовзі має прибитися до своєї судженої з далекої дороги.

3. Веснянки-рогульки. Зміст цих пісень був цілком приурочений мотивам заміжного життя:

– *Ти молодая молодице,
Вийди, вийди на юлицю.*

Вийди, вийди на юлицю,

Заведи дівкам рогулицю.

– *В мене свикруха – ни матюнка,*

В мене свикройко – ни батийко.

Мине шети-прести заставляють,

А на юлицю ни пускають.

То що ж призвело до такої дискретності мотивів весняних співанок? Скоріше за все, це наслідок давньої дискретності їхньої ритуальної семантики.

Віктор Давидюк.

«ПТАШОК ВИКЛИКАЮ ІЗ ТЕПЛОГО КРАЮ»

Як давно виникли веснянки із мотивом викликання тепла, яке начебто приносять з собою із вирію птахи, сьогодні сказати важко. В око впадає лише кілька характерних штрихів, по яких можна пізнати й саму епоху.

По-перше – це пантеїстичне обожнювання явищ природи. По-друге – наявність дуже давніх за своєю природою елементів імітативної магії. Коли звертаються до весни, то хтось із учасників дійства мусить і виконувати цю роль. Коли проганяють зиму, то теж конкретно: розривають або спалюють опудало. По-третє, весна в цих піснях не всесильна, її саму мусять принести на своїх крилах пташки, найчастіше – жайворонок, гуси, чаєчка, рідше – соловейко.

Можливо, в цьому є щось уже й пізніше, християнське, де пташки розглядаються як посланці Бога. Однак в самих обрядах, у контексті яких виконуються ці пісні, чимало й значно давніших елементів. Взяти хоча б, для прикладу, ритуал проводів дівчини-зими до річки та привезення звідти іншої, яка вбрана за весну.

Подібні образи дуже поширені й у народно-ужитковому мистецтві. Найчастіше дівочі фартухи, а заодно й рушники, аж рясніють зображеннями дівчат в оточенні птахів, серед квітів і зелені. Дехто з дослідників бере на себе сміливість вбачати у них образ скіфського божества – Володарки звірів. Але чому тоді на рівні з птахами її персоніфікацію довершують букети з квітів?

Не будемо кривити душею, що птахи такі частіше трапляються на вишивках з Поділля, де скіфський вплив незаперечний. Про дівчат, які виносять “в правій ручи солов’я”, співається в веснянках з Волині. Що ж до Полісся, то тут більш уживаним атрибутом дівчини, вишитої на фартушках, можна вважати все-таки рослинні символи.

Цілком вірогідно, що це і є праєвропейський образ весни – весняночки, про яку співається у піснях-веснянках.

Віктор Давидюк.

Як я виросла, тоді в нас і одийшла виснянка, а от як я була ще малею, то пам'ятаю, як зийде сніг, то ми, діти, виходиле на могилки і там танцювале босії, грале всякі ігри. Сирид дивчеток вибирале одну *Весну*, ставили її в середину, а саме ходеле кругом її то в оден, то в другий бик і співале:

– Ой Весно, Весно наша красна,
Що ж ти нам, Весно, принесла?
– Принесла я вам літечко і зеленее житечко,
І пшаничку рану, щоб все було в пару.

Зап. 1989 р. у с. Великій Яблуньці Маневицького р-ну від Зіньки Ткачук 1911 р.н.

Веснянки починали співати на Стрітення.

Зап. 1989 р. у с. Копиллі Маневицького р-ну від Катерини Шрамко 1920 р.н. та у с. Годомичах Маневицького р-ну від Митрофана Кінаха 1915 р.н.

– Ой Зима наша біла,
Вже ти нам надоїла.
Поїла хліб, солону,
Іди з богом додому.
– Ти Весна наша красна,
Що ж ти нам принесла?
– Хлопчикам по кійочку,
Дівойкам по віночку.

Зап. у с. Черевасі Маневицького р-ну від Івги Слупачик 1918 р.н.

(Архів Полісько-Волинського народознавчого центру. Надалі – ПВНЦ. – ФОК. – Од. зб. 3. – Арк. 68)

Бралися за руки і ходили то в один бік, то в другий:

Прилетіла чайочка под окно,
Вийди, вийди, соничко, – холодно!
Вийди, вийди, соничко, под хату,
Нагрій мою голову чубату.

Зап. у с. Четвертні Маневицького р-ну від Ніни Махновець 1932 р.н. (ПВНЦ. – ФОК. – Од. зб. 3. – Арк. 68)

Убирають дівчину (таку, як ти) одну за Зиму, другу – за Весну. Йдуть до річки. Тую, що за Зиму, кидають коло води і обкидають

соломою, а Весну везуть назад. Нияких пісень ни співали. На Паску співали рогульок.

Зап. у с. Мостиці Камінь-Каширського р-ну Волинської обл. (ПВНЦ. – Ф.1. – Од. зб. 60. – Арк. 20)

Веснянки починали співати на початку березня, десь числа дев'ятого. Робили з соломи опудало – і спалювали його. А попіль кидали у воду.

Зап. у с. Солов'ях Старовижівського р-ну від Марії Дубінок 1927 р.н. з початковою освітою. (ПВНЦ. – Ф.1-А. – Од. зб. 45. – Арк. 9)

Як тільки зойде сніг, одразу бралися співате виснянке, а постовеї пісні вже товді, як починався Великий піст.

Зап. 1989 р. у с. Великій Яблуньці Маневицького р-ну від Зіньки Ткачук 1911 р.н.

Весну у нас виходиле встричате на майдан, як тільки сховався сніг. Співале:

– Ти святая Весна,
Що ж ти нам принесла?
Додолон-додолон,
Що ж ти нам принесла?

– Хлопцям по кійочку,
Дивкам по виночку.
Додолон-додолон,
Дивкам по виночку.

Хлопцям по кійочку –
Ввичички гонити.
Додолон-додолон,
Ввичички гонити.

Дивкам по виночку –
До церкви ходити.
Додолон-додолон,
До церкви ходити.

Співали й таку пісню:

– Вой ти, соловейку,
Ранейка пташейко,
Додолон-додолон,
Ранейка пташейко.

Ой чого ж ти вийшов
З вирию ранейко?
Додолон-додолон,
З вирию ранейко.

– Ой не сам я вийшов,
Господь мене вислав.
Додолон-додолон,
Господь мене вислав.

Господь мене вислав
Ще й ключики видав.
Додолон-додолон,
Ще й ключики видав.

Видав мені ключи
Із правої руки.
Додолон-додолон,
Із правої руки.

Лігечко 'дмикати,
Зиму замикати.
Додолон-додолон,
Зиму замикати.

*Зап. 1988 р. у с. Яномислі Камінь-Каширського р-ну
від Зіньки Бусько 1937 р.н.*

Як горбки стануть сухими, починали співати веснянки. Дівчатка збиралися на вигони і починали “викликати весну”. Бралися за руки. Старші робили більший круг, а менші збиралися в менший і тоже бралися за руки. Обидва ключі ходили за сонцем. Співали “Ой весна, весна днем красна”.

Хлопці приносили солом'яну ляльку – Зиму. Пудпалювали те опудало, сміялися, плескали в долоні, поки воно горіло. А тоді кожний брав по жмени попилу й пускав за вітром.

*Зап. 1989 р. у с. Линові Локачинського р-ну
від Івана Вознюка 1911 р.н.*

Тільки розтавав сніг, починали весняні ігри. З “Кривого танця” починалося і закінчувалося ним.

*Зап. у с. Соловичях Турійського р-ну
(ПВНЦ. – Ф. 1-Б. – Од. зб. 86. – Арк. 14-15)*

У нас виснянке починале співате на Явдоху (14 березня за новим стилем, по старому стилю - це було перше число першого весняного місяця). Рогулійке співале пузній, то вже висною.

*Зап. 1989 р. у с. Дубечні Старовижівського р-ну
від Василю Коць 1918 р.н.*

На свято Євдокії – весновкі. Діти починали кликати Весну. Вилазили на хату або збиралися на горбочку, і викрикували веснянки:

Благослови, мати,
Весну закликати!
Рано, рано,
Весну закликати, / 2р.
Зиму провожати. / 2р.
Рано, рано,
Зиму провожати.
Зима у возочку,
Лігечко в віночку.
Рано, рано,
Лігечко в віночку.

*Зап. у с. Клубочині Ківерцівського р-ну
від Сидорука Івана Євтуховича 84 роки.
(ПВНЦ. – Ф. 2. – Од. зб. 132. – Арк. 9)*

Виснянке починале співати на “Сороки” і співали до самії Паске.

Летіли гуси, гукаючи,
Рано-нерано, гукаючи.

За їми другі, співаючи,
 Рано-нерано, співаючи.
 Летіли гуси се гливії,
 У нас дивки чорнобривії.
*Зап. 1989 р. у с. Красилівці Камінь-Каширського р-ну
 від Марії Дмитрук 1919 р.н.*

Ми дожидали пташок, ми раділи, що зобачимо пташок і буде весна. Приказували: "Дай Боже на щастя, бачу перший раз жайворонка". Як прилитить чайка, на чайку так кричимо, так само на бусла.

*Зап. у смт Любитові Ковельського р-ну.
 (ПВНЦ. – Ф. 1-Б. – Од. зб. 133. – Арк. 1)*

Починали співати пісні десь на третій день після посту, після М'ясниц. Через день-два співали веснянки. Вони так і називалися – веснянки.

*Зап. у с. Набрусці Маневицького р-ну.
 (ПВНЦ. – Ф. 1-А. – Од. зб. 5. – Арк. 21)*

Починали співати веснянки малі діти, підлітки. Брались за руки й ходили: і за сонцем, і проти сонця.

*Зап. у с. Любитові Ковельського р-ну.
 (ПВНЦ. – Ф. 1. – Од. зб. 77. – Арк. 7)*

Ой ми зиму зимували,
 Зимували, ни співали.
 Висни дождали – заспівали.
 Повиходьте, старії баби,
 Вже завоктали в болоти жаби.
 Повиходьте, старії мужі,
 Вже завоктали в болоти ужі.
 Повиходьте, молодици,
 Вже дивочки на вулиці,
 Повиходьте, паняночки,
 Заспиваїм висняночки.

*Зап. у с. Річиці Ратнівського р-ну.
 (ПВНЦ. – Ф. 1. – Од. зб. 170. – Арк. 7)*

– Ой, Весно, Весно, Весняночко,
 Ой чо' не виходиш, паняночко?
 – Ой як же мені виходити,
 Дітям веснянку розводити?
 В мене дитина маленькая,
 В мене свекруха лихенькая.

*Зап. у с. Залісочі Ківерцівського р-ну від Малько Софії
 Семенівни 1918 р.н. (ПВНЦ. – Ф. 2.–Од. зб. 125.– Арк. 5)*

Малії співають:

Бердечко-сонечко,
 Прийди пуд виконечко.
 Там дивчатка грають,
 Тибе виглядають,
 Сидят на воротюх
 В червоних чуботюх.

*Зап. у с. Гуті-Лісівській Маневицького р-ну.
 (ПВНЦ. – Ф. 1. – Од. зб. 132. – Арк. 2)*

В хаті не співали – на вулиці: чи лавки яки зроблені, чи яке дерево лежит. То веснянки співали так, що все село дрижало. Співали і старії, і малії, і дівчата.

*Зап. у с. Поліському Березнівського р-ну Рівненської обл.
 (ПВНЦ. – Ф. 1-Б. – Од. зб. 118. – Арк. 41)*

У березні, у перший місяць весни, спували веснянки, ну а у травні – майови пісні.

За руки бралися, крутилися на всі сторони, більшість за сонцем.

*Зап. у с. Троянівці Маневицького р-ну від Марії Сачук
 1922 р.н. 4 кл. (ПВНЦ. – Ф. 1-А. – Од. зб. 6. – Арк. 14)*

Маги стане рано, та й починає прести і починає співати, а ми лижимо, слухаємо: "Ай, мамо, не кричіте, ми спати хочимо". "Не, поре ставати – весна. Вже весна, треба шось робити, а не спати". – Во!

*Зап. у с. Озерні Ковельського р-ну Волинської обл. від
 Йосипа Зайця 1926 р.н. 5 пол. і 2 рос. кл.
 (ПВНЦ. – Ф. 1-Б. – Од. зб. 30. – Арк. 4-5)*

Веснянки переважно дівчата співали. По колу ходили. Дівчата брались за руки і “плавним танцем” обходили то в одну, то в другу сторону.

*Зап. у с. Осмиговичах Турійського р-ну від
Лукасюк Олени Дементіївни 1930 р.н.
(ПВНЦ. - Ф. 1-Б. - Од. зб. 152. - Арк. 3)*

Веснянки починали співати на Євдошку. Рогулейки співали весною. Постові пісні починали співати перед Руздвом і Паскою.

*Зап. у с. Дубечні Старовижівського р-ну.
(ПВНЦ. - Ф. 1. - Од. зб. 177. - Арк. 25)*

Раниш веснянки співались у другій половині березня і квітні; маївки, гаївки співали у травні. А постові пісні – на піст.

*Зап. у с. Серхові Маневицького р-ну від П. Сидорука
1925 р.н. 4 кл. (ПВНЦ. - Ф. 1-А. - Од. зб. 3. - Арк. 22)*

ВЕСНЯНКИ

(веснухи, веснівки, веснявки)

Цей різновид календарної поезії отримав передумови для свого розвитку дуже давно, хіба не з часів неоліту. Його практичні функції пов'язані з хліборобством і відповідним різновидом календарного міфу про умираючу й оживаючу природу. Закликання весни – найпоширеніший мотив весняних пісень. Його присутність стабільно простежується на всій території України. І в цьому є своя закономірність – населення цих земель споконвіку займалося вирощуванням проса, жита, пшениці, вики, ячменю, інших зернових культур. Згодом почали вирощувати овочі. Але навіть зміст весняних пісень свідчить, що сталося це дуже пізно, а перелік овочевих культур, вирощування яких займалися українці, був порівняно обмеженим. Серед основних культурних рослин у їхньому змісті – просо, мак, огірочки...

У холодніших краях відсутні не лише згадки про ці культури, а й пісні, якими закликали весну. Навіть у наших близьких сусідів білорусів та росіян веснянки побутують лише в межах поширення українського етносу. І як не стараються прихильники міфу про

спільне коріння східних слов'ян довести спільність їхнього фольклорного надбання, з веснянками тут нічого не виходить. Ні росіянам, ні білорусам вони не притаманні. Не хочеться приписувати віку цим пісням, адже серед них є як прадавні, так і порівняно недавнього походження, але пояснити цю виключність якимись іншими факторами, крім етнологічних, теж не видається можливим.

У II-I тис. до н.е. племена, які проживали на заході України, мали багато спільного з племенами, що мешкали на території Білорусі та на заході Росії. Це простежується як на основі гідроніміки, так і на основі антропологічних даних. Більше того, за деякими припущеннями¹, індоєвропейська хвиля сягла теренів сучасного Західного Полісся від Балтики.

Східне Полісся має ще більшу домішку прафінської культури, а відтак ще ближче до росіян, які майже нічого не чули про веснянки.

Було б перебільшенням сказати, що й на теренах України веснянки поширені однаково. Епіцентром їхнього побутування, вочевидь, можна вважати Поділля, де сьогодні їх переважно називають гаївками. Однак властивістю цих пісень є їхнє виконання в час весняного розвою після Великодня. А веснянками в народі переважно прийнято називати ті пісні, які закликали весну. Певня річ, що й виконувалися вони значно раніше. Найчастіше від Явдохи (19 березня за григоріанським календарем). Правда, на Поліссі відомі й випадки значно ранішого початку їхнього виконання. Найраніший термін випадає на Стрітення (15 лютого).

Веснянками на Західному Поліссі називають цикл пісень, заспівною серед яких була “Весна наша красна” чи “Ти святая весна”. День у день, виходячи на “пастовень”, дівчата починали саме з неї. Потім виконували “Ой весна, весна та й весняночка”, “Вийди, вийди, безштаньку”.

У деяких місцевостях, виконуючи ці пісні в піст перед Великоднем, вилазили на дерева². Для чого це робилося, здогадатися неважко: щоб міфічна Весна, до якої зверталися дівчата в своїх піснях, швидше почула, що її кличуть, чекають. У горбистій місцевості в інших регіонах задля цього ж виходили на горбки.

¹Л. Залізняк. *Походження українського народу*. – Київ, 1998.

²Зап. у с. Козоватій Ратнівського р-ну Волинської обл.; див.: Архів Полісько-Волинського народознавчого центру. – Ф.1. – Од. зб. 159. – Арк. 14.

Вже сам цей факт красномовно свідчить, що до Весни зверталися як до якогось божества.

На думку вчених, епохою одночасного пошановування багатьох богів і божеств можна вважати неоліт – епоху раннього землеробства. На території Західного Полісся ця епоха представлена дунайською культурою (інша назва – культура лінійно-стрічкової кераміки, а скорочено КЛСК), яка датується на цих землях V-IV тис. до н. е., культурою гребінцево-накольчастої кераміки (місцевий її різновид – волинська неолітична культура – V тис. до н. е.) та найпоширенішою на території всієї України дніпро-донецькою культурою (V-III тис. до н. е.). Дніпро-донецький неоліт був за своєю природою мисливсько-скотарським, дві інші культури були добре обізнані із технологією землеробства та вирощування злакових рослин. Однак на Західному Поліссі вони становили периферійну зону. Вочевидь, у цьому і слід вбачати недостатню популярність в його межах комплексу весняних пісень, пов'язаних із викликанням тепла та культом плодороддя. В межиріччі Виживки та Турії, для прикладу, ці пісні цілком відсутні. Їх не пам'ятають не лише старожили, а й не пригадують, щоб їх співали їхні матері та бабусі. Тим часом, незважаючи на те, що веснянки – творчість винятково жіноча, згадують, що тут весняних пісень співали й парубки, але починали їх співати після Великодня, і зміст їх був дещо інший. Переважали пісні зі шлюбною тематикою та ігрові пісні.

Чим далі на схід, веснянка стає популярнішою. Добре відома її назва й на правому березі Турії. Щоправда, на просторі від цієї річки й на схід аж до Стиру трапляється близько десятка інших назв.

Невідомо з яких причин, але скоріш з культурно-освітніх, аніж етногенетичних, слово “веснянка” відоме сьогодні навіть на тих територіях, де класичних текстів веснянок майже не трапляється. На лівому березі Прип'яті їхню популярність можна пояснити міграцією на ці терени у VIII-X ст. населення з Волині та інших руських територій, у т. ч. й центральних. Більшість репертуару цих пісень спільна для всіх українських земель. Тому берестейська веснянкова традиція ближча до центральноукраїнської, ніж камінь-каширська, ковельська чи любешівська.

Не можна не зауважити, що міські традиції, як це не дивно, іноді мають більше спільного між собою, ніж з традиціями прилеглих сіл. Звідси напрашується висновок, що для веснянок,

як і для пісенного фольклору загалом, культурні взаємовпливи часто важать набагато більше, ніж етнічні традиції. Відтак можна говорити лише про якісь загальні тенденції вияву етнічного консерватизму, а не про їхню вирішальну роль в поширенні веснянок.

Про те ж, що назва **веснянка** неавтохтонна, на теренах Західного Полісся свідчить та обставина, що поряд з нею тут вживаються значно оригінальніші, зі слідами очевидного перекручення – **веснявка, веснивка, веснуха**.

Віктор Давидюк.

У піст перед Паскою вилазять на дерева і співають веснянки:

– Ой ти, зозуля рабейкая,

Чого така малейкая?

– Ой умер батько, вмерла мати,

Ни було кому годувати.

Зап. у с. Козоватій Ратнівського р-ну.

(ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 159. - Арк. 14)

– Ой ти, Весна красна,

Що ж ти нам принесла? / 2 р.

– Принесла літечко,

Роди, боже, житечко. / 2 р.

Жето і пшанецю,

Всякую й пашнецю. / 2 р.

Дивоцьке насіння –

Чернушка, петрушка. / 2 р.

Парубоцьке насіння –

Жето і пшанеця. / 2 р.

Засіяне поле

Вовсом і ячменем. / 2 р.

Нехай льон родиться

Й капусте голов'є

Усім на здоров'є. / 2 р.

Зап. 4. 06. 1995 р. у с. Поліському Старовижівського р-ну

Ой ти, красна весна

Повол. наспівно

Ой ти, крас - на вес - на, що ти нам при - нес - ла?

Да - ла - лом, да - ла - лом, що ти нам при - нес - ла?

– Ой ти, красна Весна,
Що ж ти нам принесла?
Дала-лом, дала-лом,
Що ти нам принесла?

– Ой я вам принесла
Хлопцям по кийочку.
Дала-лом, дала-лом,
Хлопцям по кийочку.

Хлопцям по кийочку,
Дівкам по віночку.
Дала-лом, дала-лом,
Дівкам по віночку.

Хлопцям по кийочку –
Статочок гонити.
Дала-лом, дала-лом,
Статочок гонити.

Дівкам по віночку –
До церкви ходити.
Дала-лом, дала-лом,
До церкви ходити.

*Зап. Олександра Кондратович 28. 09. 1994 р. у с.Ворокомлі
Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик 1927 р.н.,
Василини Шевчик 1934 р.н., Ярини Шумик 1931 р.н.*

А вже весна красна,
А вже весна красна, / 2 р.
Розвивайся, маю.
А вже весна красна,
Розвивайся, липо.

– Ой Весно, Весно,
Що ти нам принесла? / 2 р.
– Нічого такого,
Горбочка сухого. / 2 р.
Дідам по горбочку,
Бабам по кийочку.
А хлопчикам по дудочці,
Щоб гралися на вулочці.
А дівчаткам по віночку,
Щоб гралися у таночку.

– Ой Висна красна, / 2 р.
Що ж ти нам принесла? / 2 р.
Да що ж ти нам принесла?
– Ой принесла я вам горшок бобу,
А хлопцям хворобу. / 2р.
– Ой, Висна наша красна, / 2р.
Ой що ж ти нам принесла?
– Старим дідам по кийочку, / 2р.
Щоб гонили худибочку.
Старим бабам по клубочку, / 2р.
Щоб спували госнивичку.
А дивчаттам по виночку, / 2р.
Щоб співали висняночку.

*Зап. у с.Новоукраїнці Маневичького р-ну
від Бугайчук Степаніни Іванівни 1925 р.н., неписьм.
(ЛВНЦ. - Ф.1-Б. – Од. зб. 26. – Арк.6)*

Прилетила заворіночка,
Бідна єї та й голивочка:
Ниде сісти, кубелце сплести,
Ниде сісти, яечка знести.

Ще по горах та й снижок лежить,
По долинах та й вода біжить.

*Зап. у с. Козлиничях Маневицького р-ну від
Гнатюка Антона Максимовича 1915 р.н., 3 кл
(ПВНЦ. - Ф. 4. - Од. зб. 52. - Арк. 3)*

В Градиську тих виснянок майже не співали.

– Ой Висна наша красна,
Шо ти нам принесла?
– Пастушкам по кійочкове –
Товарець гонете.
Дівойкам по віночкове –
До церкви ходете.
А хлопцям по стрілоїце,
По хорошій дівойце.

То пирид Паскою все співають. Ой, є їх багато.

*Зап. 6.07.2003 р. в с. Градиську Маневицького р-ну
від Февронії Горайчук 1928 р.н.*

– Прилетіле кнеге
Розбивате креге. /2р.
Ой ще не поройка
Креге розбивате, /2р.
Бо ще по горойках
Сніжейкам лежате, /2р.
А по долиноиках
Крижейкам стояте, /2р.
А верба-вербеця
Ще не розвилася. /2р.
– Ме тії сніжейки
Нижкаме розоб'їм, /2р.
А тії крижейки
Крельцяме розметим, /2р.
А вербу-вербецю
Дзьобиком розглюєм /2р.
І гніздечко зов'єм,
Диточок наведем. /2р.
Будуть тії діте
Жаром жаровіте. /2р.

Жаром жаровіте,
Літа дождате. /2р.

Літа дождате,
Жита зажинате. /2р.

Жита зажинате,
В копейке складате. /2р.

*Зап. 1991р. у с. Нових Червицах Камінь-Каширського
р-ну від Олени Балащук 1910 р. н.*

– Прилетіли книги /2р.

Розбивати криги.

Ой не поройка /2р.

Криги розбивати,
Бо ще по горойках /2р.

Се сніжейки лежать,

А по долиноньках

Се криженьки стоять. /2р.

А верба-вербиця

Ще не розвилася. /2р.

– Я тії сніженьки

Крильцями розіб'ю, /2р.

А вербу-вербицю

Дзьобиком розклюю. /2р.

Зроблю я гніздечко,

Діточок наведу. /2р.

Будуть мої діти

Жаром жаровіте. /2р.

Жаром жаровіте,

Літа дождати. /2р.

Літа дождати,

Жито зажинати. /2р.

Жито зажинати,

В копейки складати. /2р.

*Зап. у с. Нових Червицах Камінь-Каширського р-ну
(ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 31. - Арк. 14)*

Типер збираються, йдуть до озера... а тоді назбираються і придумують ігру всяку. Всяку ігру придумувале. Ото цеє, то висною, то там, як на базаре, стико буле молодьжи... То там

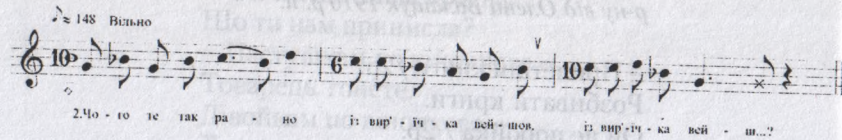
набираєця, як на базар, всякиї молодьоже: хлопце, дівчата... І ото придумувале всякию гру, отії "Соловейке" спивале.

- Які "Соловейки"?

- "Соловейко, ранняя пташейко".

- А заспівайте.

Ой те, соловейко

- Ой те, соловейко,
Ранняя пташейко, /2р.

Чого те так рано
Із вир'їчка вейшов? /2р.

- Ни сам же я вейшов,
Мине Господь веслав. /2р.

Мине Господь веслав
Ще й ключийке ведав. /2р.

Ведав міні ключе
Із правиї руке. /2р.

Ой однеї ключи -
Земе замикате, /2р.

А другиї ключи -
Літо одмикате. /2р.

Ото "Соловейке" спивале.

*Зап. 5.07.2003 р. у с. Карасині Маневичького р-ну від
Парасковії Ремінської 1930 р. н.*

Ой ти, соловейко

- Ой ти, соловейко,
Ранняя пташейко, /2р.

Чого ти так рано
З вир'я вилітаеш? /2р.

Бо ще ж по гороньках
Білий сніжок лежить. /2р.

Бо ще й по долинах
Біла крига стоїть. /2р.

- А я тую кригу
Крильцями розіб'ю, /2р.

А тую вербицю
Носиком поклюю. /2р.

Й кубелечко зроблю,
І яєчко знесу. /2р.

Й діточок виведу,
І літечка діжду. /2р.

*Зап. Н. Шкабура у с. Залізниці Любешівського р-ну від
К. А. Нерівної 1914 р. н., непис.*

Ой ти, соловейку (водили ключем)

- Ой ти, соловейку,
Ранняя пташейко, /2р.

Ой чого ж так рано
З верию приленув? /2р.

А ще ж по горбочках
То й сніге лижале, /2р.

А по долиночках
Крижийки стояле. /2р.

- Не сам я прилитів,
Сам бог мене веслав /2р.

Та й дав міні ключи
Із правиї ручи /2р.

Зему замикате,
Літичко 'дмикате. /2р.

- Ой ще ни поройка
Земи замикате. /2р.

Ой ще закликате,
Літечко 'дмикате. /2р.

Ой ще й по горбочках
Ще й сніги лежале, /2р.

А по долиночках
Крижийке стояле. /2р.

- Я тиї снижейке
 Ножкаме потопчу. /2р.
 Я тиї крижейке
 Крильцяме розоб'ю. /2р.
 Я вербу-вербецю
 Носойком розглюю. /2р.
 Носиком розглюю,
 Гніздечко збудую. /2р.
 Гніздечко збудую,
 Їечок нанесу. /2р.
 Їечок нанесу,
 Диточок навожу. /2р.
 Диточок навожу,
 На погоду пустю. /2р.
 Будуть мої діте
 Ярово литіте. /2р.

Зап. 1989 р. у с.Нових Червищах Камінь-Каширського р-ну.

Ой, Весна красна

- Ой, Весна красна,
 Що ж ти принесла?
 - Ничого - нічого,
 Грудочка сухого.
 Бабам - по грудочку,
 Дивкам - по виночку,
 Дидам - по кійочку,
 А хлопцям - дудочку.
 Вийде на гулоньку -
 Заграє в дудоньку,
 Будуть вигравати,
 Весну споминати.

Зап. у с.Ставку Ківерцівського р-ну від Лукії Шумер
 1910 р.н.

Ой ти, соловейку

9, 10 Поволі, наспівно

Музична партитура для голосу з нотами та українськими ліричними текстами. Партитура складається з трьох рядків нот, кожен з яких має відповідний текст під ним. Ключові моменти тексту: "Бо ше по го-рон - как сні жеч-ки ле-жать.", "Ой я ті-ї сні жей-ки нож-ка-ми по-топ-чу.", "Гніз-деч-ко зо-в'ю, я-є-чок на-не-су."

- Ой ти, соловейку,
 Ти ранняя пташко.
 Дала-лом, дала-лом,
 Ти ранняя пташко.

Що ж ти так раненько
 З вир'їчка вийшов?
 Дала-лом, дала-лом,
 З вир'їчка вийшов?

- Ой я сам не вийшов -
 Господь мене вислав.
 Дала-лом, дала-лом,
 Господь мене вислав.

Господь мене вислав
 Ще й ключики видав.
 Дала-лом, дала-лом,
 Ще й ключики видав.

Видав мені ключі
 Із правої ручі.

Дала-лом, дала-лом,
Із правої ручі.

Зиму замикати,
Літечко 'дмикати.
Дала-лом, дала-лом,
Літечко 'дмикати.

– Ой ще не поройка
Зиму замикати.
Дала-лом, дала-лом,
Зиму замикати.

Зиму замикати,
Літечко 'дмикати.
Дала-лом, дала-лом,
Літечко 'дмикати.

Продовження – I варіант

Бо ще по горойках
Сніжечки лежать.
Дала-лом, дала-лом,
Сніжечки лежать.

А по долиночках
Крижечки стоять.
Дала-лом, дала-лом,
Крижечки стоять.

Продовження – II варіант

– Ой я тії сніжейки
Ножками потопчу.
Дала-лом, дала-лом,
Ножками потопчу.

А я тії крижейки
Крильцями поб'ю.

Дала-лом, дала-лом,
Крильцями поб'ю.

В густому лісочку
Гніздечко зов'ю,
Дала-лом, дала-лом,
Гніздечко зов'ю.

Продовження – III варіант

Гніздечко зов'ю.
Яечок нанесу.
Дала-лом, дала-лом,
Яечок нанесу.

Яечок нанесу,
Діточок висидю.
Дала-лом, дала-лом,
Діточок висидю.

Навчу їх літати,
Навчу щебетати.
Дала-лом, дала-лом,
Навчу щебетати.

Навчу їх літати
Понад небесами.
Дала-лом, дала-лом,
Понад небесами.

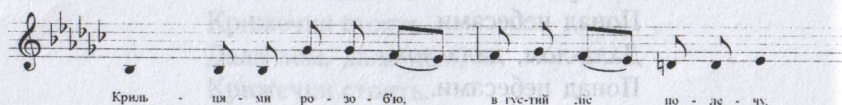
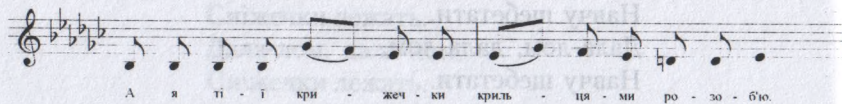
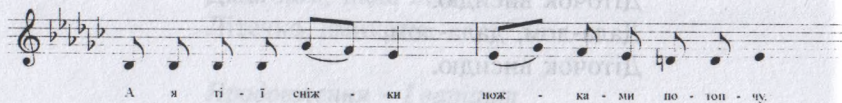
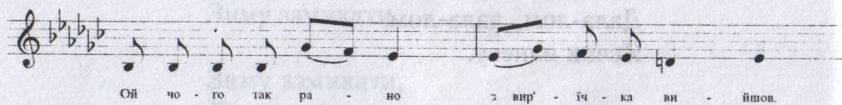
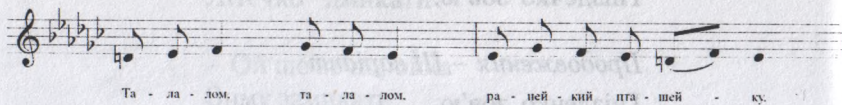
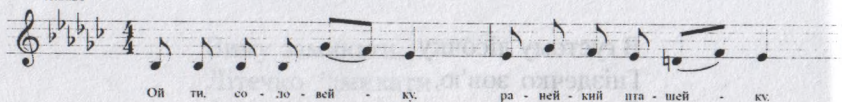
Навчу щебетати
Трьома голосами.
Дала-лом, дала-лом,
Трьома голосами.

Зап. О. Кондратович 28.09.1991 р. у с. Ворокомлі Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик, Василюни Шевчик та Ярини Шумик

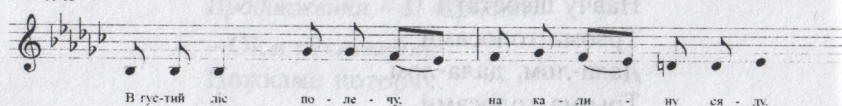

Ой ти, соловейку

Жваво

11-15

– Ой ти, соловейку,
Ранейкий пташейку.
Тала-лом, тала-лом,
Ранейкий пташейку.

Ой чого так рано
З вир'їчка вийшов?
Тала-лом, тала-лом,
З вир'їчка вийшов?

– Ой я сам не вийшов –
Бог мене вислав.
Тала-лом, тала-лом,
Бог мене вислав.

Бог мене вислав
Ще й ключики видав.
Тала-лом, тала-лом,
Ще й ключики видав.

Зимойку замкнути,
Лігечко 'ддомкнути.
Тала-лом, тала-лом,
Лігечко 'ддомкнути.

– А ще по горойках
Сніжечки лежать.
Тала-лом, тала-лом,
Сніжечки лежать.

А ще по долинах
Крижечки стоять.
Тала-лом, тала-лом,
Крижечки стоять.

– А я тії сніжки
Ножками потопчу.
Тала-лом, тала-лом,
Ножками потопчу.

А я тії крижечки
Крильцями розоб'ю.
Тала-лом, тала-лом,
Крильцями розоб'ю.

Крильцями розоб'ю,
В густий ліс полечу.
Тала-лом, тала-лом,
В густий ліс полечу.

В густий ліс полечу,
На калину сяду.
Тала-лом, тала-лом,
На калину сяду.

На калину сяду,
Кубельце ізов'ю.
Тала-лом, тала-лом,
Кубельце ізов'ю.

Кубельце ізов'ю,
Яечок нанесу.
Тала-лом, тала-лом,
Яечок нанесу.

Яечок нанесу,
Діточок наведу.
Тала-лом, тала-лом,
Діточок наведу.

Діточок наведу,
На пожар не пущу.
Тала-лом, тала-лом,
На пожар не пущу.

Ой десь узялися
Пожарнії люди.
Тала-лом, тала-лом,
Пожарнії люди.

Пожар запалили,
Дітки посмалили.

Тала-лом, тала-лом,
Дітки посмалили.

Бодай їх палило,
Бодай їх смалило.
Тала-лом, тала-лом,
Бодай їх смалило.

*Зап. О. Кондратович 4.04. 1976 р. у с. Гуті-Камінській
Камінь-Каширського р-ну від Настасії Приймачук 1911 р.н.
та Уляни Бутель 1906 р. н.*

Чом ти, бусличку, з вирію не йдеш?

– Чом ти, бусличку, з вирію не йдеш,
Чом за собою тепла не несеш?
– А як же мені-то приходити?
Свої ножейки поморозити?
Ще ж по горойках сніженки лежать,
По долиночках льодоньки стоять.

*Зап. 1992 р. у с. Кримні Старовижівського р-ну від
Федори Бубели 1919 р. н.*

Пташок викликаю

Пташок викликаю
Із теплого краю:
– Летить, соловейки,
На нашу землейку!
Спішіть, ластовойки,
Пасти коровойки!

*Зап. 1991 р. у с. Чарукові Луцького р-ну від
Антоніни Гонтар 1920 р. н.*

Ой летів кулик...

Ой летів кулик, куликаючи,
Старим дидкам позаказуючи:

– Вите, дидочки, стрийте кийочки
 Ко святому дню і к Великодню.
 Ой летів кулик, куликаючи,
 Старим бабам позаказуючи:
 – Вите, бабочки, стрийте хусточки
 Ко святому дню і к Великодню.
 Дидам кийочки – повертатися,
 Бабам хусточки – замотатися
 На святий день, на Великодень.
 Ой летів кулик, куликаючи,
 Молодим дивчеткам позаказуючи:
 – Вите, дивойки, стрийте виночки
 Ко святому дню і к Великодню.
 Ой летів кулик, куликаючи,
 Молодим хлопцям позаказуючи:
 – Вите, парубочки, стрийте козирочки
 Ко святому дню і к Великодню.
 Хлопцям козирочки – козиратися,
 Дивчетам виночки – заквитчатися
 На святий день, на Великодень.
 Ой летів кулик, куликаючи,
 Малейким диткам позаказуючи:
 – Вите, диточки, стрийте яєчка
 Ко святому дню і к Великодню.
 Диточкам яєчка – поцокатися
 На святий день, на Великодень.

*Зап. 1992 р. у с.Кримні Старовижівського р-ну від
 Олени Шавук 1924 р. н., непис.*

Соловейку, соловейку, раба пташечко

– Соловейку, соловейку, раба пташечко,
 Чого так рано з вирию пришла?
 Ше по горойках снижейки лежать,
 А в долиночках льодойки стоять.
 Ше ниде сісти кубельце звисти,
 Кубельце звисти, яєчко знести.

Яєчко знести, диток вивести.
 Будуть косити косарі траву,
 Косарі траву, головку зитнуть.
 А будуть гребсти гребчики сіно,
 Гребчики сіно, кубельце розгребуть.
 Соловейку, соловейку, раба пташечко...

*Зап. 1992 р. у с.Кримні Старовижівського р-ну від
 Олени Шавук 1924 р. н., непис.*

За горою кам'яною,
 Да рано-рано,
 За горою кам'яною,
 Да ранесенько.
 Там бояри терен вили,
 Да рано-рано,
 Там бояри терен вили,
 Да ранесенько.
 У три стіни кам'янії,
 Да рано-рано,
 Четвертая – золотая,
 Да ранесенько.
 На тій стіні перепілка,
 Да рано-рано,
 На тій стіні перепілка,
 Да ранесенько.
 Звила гніздечко з червоного шовку,
 Да рано-рано,
 Звила гніздечко з червоного шовку,
 Да ранесенько.
 З червоного шовку, з білого льонку,
 Да рано-рано,
 З червоного шовку, з білого льонку,
 Да ранесенько.
 Та вивела діток одноліток,
 Да рано-рано,
 Та вивела діток одноліток,
 Да ранесенько.

Перше дитятко – молодий Іванко,
 Да рано-рано,
 Перше дитятко – молодий Іванко,
 Да ранесенько.
 А друге дитятко – молода Тетянка,
 Да рано-рано,
 А друге дитятко – молода Тетянка,
 Да ранесенько.

*Зап. у смт Торчині Луцького р-ну від Григорія
 Гуртового 1924 р.н. (ПВНЦ. - Ф.2. - Од. зб. 208. - Арк.3)*

Луговая зозулейка

Луговая зозулейка, рано-рано,
 Луговая зозулейка, та й ранесейко.
 Усі луги облитала, рано-рано,
 Усі луги облитала, та й ранесейко.
 А в одному не бувала, рано-рано,
 А в одному не бувала, та й ранесейко.
 А в тим лузи я спать буду, рано-рано,
 А в тим лузи я спать буду, та й ранесейко.

*Зап. у с.Личинах Камінь-Каширського р-ну від
 Пріські Білич 1910 р.н.*

Коло світлоньки, коло нової

Коло світлоньки, коло нової, та рано-рано!
 Коло світлоньки, коло нової, та ранесенько!
 Там соловейко облітає, та рано-рано!
 Там соловейко облітає, та ранесенько!
 У світлоньку заглядає, та рано-рано!
 У світлоньку заглядає, та ранесенько!
 Там галочки гніздечко в'ють, та рано-рано!
 Там галочки гніздечко в'ють, та ранесенько!
 – Вийте, галочки, собі й мені, та рано-рано!
 Вийте, галочки, собі й мені, та ранесенько!
 Собі звийте з рути, з м'яти, та рано-рано!
 Мені звийте з пір'ячка, та ранесенько!

Коло світлоньки, коло нової, та рано-рано!
 Коло світлоньки, коло нової, та ранесенько!
 Там Маруся об'їждає, та рано-рано!
 Там Маруся об'їждає, та ранесенько!
 В оконечка заглядає, та рано-рано!
 В оконечка заглядає, та ранесенько!
 Там дівочки вілечко в'ють, та рано-рано!
 Там дівочки вілечко в'ють, та ранесенько!
 – Вийте, дівочки, собі й мені, та рано-рано!
 Вийте, дівочки, собі й мені, та ранесенько!
 Собі звийте з рути, з м'яти, та рано-рано!
 Мені звийте з барвіночку, та ранесенько!

*Зап. О.Мельничук 1991 р. у с.Старій Гуті Старо-
 вижівського р-ну від Є.Д.Черняк 1926 р.н.*

А вже недалечко червоне яечко

А вже недалечко червоне яечко.
 Дай, Боже, дождате та й покоштувате.
 У садочку сісте, те яечко з'їсте,
 Те яечко з'їсте.
 – Ой те, соловейку, те раная пташко,
 Гей, те раная пташко.
 Ой чого зарання з вересечка вейшов?
 З вересечка вейшов.
 – Ой, я ж сам не вейшов, Господь мене веслав,
 Господь мене веслав
 Весну замикате, літечко 'дкривате,
 Літечко 'дкривате.

Ой висна-висняночка

Ой висна-висняночка,
 Погнала вівци Титяночка.
 – Пасітися, сиві ввечки,
 Хай я допраду кужилечки.
 Кину кужиль на полецю,
 Сама піду на вулецю.
 На вулеці скрипка грає,
 Минє мати ни пускає.

На вулиці скрипка ящить,
 Мине мати в куток ташеть:
 – Сиди, доню, у куточку,
 Праде собі на сорочку.

*Зап. у с. Видраниці Ратнівського р-ну від Теклі Філюк
 1921 р.н. (ПВНЦ. – Ф.1. – Од. зб. 152)*

- Пісні якісь співали перед Великоднем?
- Пісні ме співале пірид Виликоднем, висною співале, виснянке.
- А хто їх співав?
- Ме співале. Ме. А я в церкву ходела співате з сімі год. Семде-
 сят год в церкву ходела співате.
- А які веснянки співали?
- Виснянки?

– Де ве дивке зимувале, /2р.
 Що мні штанив ни наткале?
 – Я напрела два клубочке, /2р.
 Й уснувала дві губочке.
 Да й ни було чим дуткате, /2р.
 Давай валом затігате.

[Тим, шо рядно затігате].

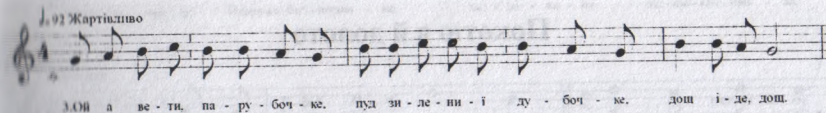
- А коли то починали співати таку пісню? Коли можна було
 таку пісню співати?
- В піст пірид Паскою.
- Вже перед самею Паскою, так?
- В той піст вже як починаєця, то якби-то...

*Зап. 2.07.2003 р. у с. Прилісному Маневицького р-ну від
 Ганни Романік 1914 р.н.*

- А не співали таку пісню: “Ой в неділю рано-вранці
 В усі дзвони задзвонили...”?
- Ни знаю цеї. Теї ни помнятаю.
- А таку пісню: “Як поїхав Данілуша на сім літ на войну...”?

- Ну, може, хто знає другий...
- Ви не пам'ятаєте?
- Ни помнятаю. Може, хто де старіший. А я такеї вже пісні ни
 співала. А співала:

Хавайтися, дивойке

Хавайтися, дивойке,
 Пуд шувкове хустойке.
 Дощ іде, дощ!

[Ну, таке виснянке].

Дощ іде, дощ!..

Ой, а вите, мулодечи,
 Пуд шовковий спуднеци,
 Дощ іде, дощ!

Ой, а вите, парубочке,
 Пуд зилений дубочке.
 Дощ іде, дощ!

Ой, а вите, хлопчике,
 Пуд собаче хвостике.
 Дощ іде, дощ!

То таки всяки, о! Ну то-то як будим спивате, вже хлопци
 регочуть всі, да всі смиюця... Ото таке ме забавлялися.

*Зап. 5.07.2003 р. у с. Карасині Маневицького р-ну від
 Парасковії Ремінської 1930 р.н.*

- А весною перед Великоднем співали пісні?
- Співале.
- Як вони називались?
- Виснянке.

- То коли їх починали співати?
- Цілий пист – сім ниділь. Музики ни було, та' як типер, барабанів...
- А пам'ятаєте, може, яку веснянку?
- А чо' ж не!
- А заспівайте.

Покотю я й долото

№ 112 Весело

4. Кіль - ко в се - те ди - ро - чок. ди - ро - чок.

ті - ко в не - би ті - ро - чок. ті - ро - чок.

- Покотю я й долото, долото,
- Загорілось болото, болото.
- Йдіте хлопце гасете, гасете,
- Садном воду [то таке – сміється] носете, носете.
- В штанах воде не стало, ни стало,
- Усіх хлопців пурвало, пурвало.
- Кілько в сете дирочок, дирочок,
- Тільки в неби зирочок, зирочок.

От пощитай їх – типер нима тико зор, як колесь було. Я памнятаю...

- А більше не пам'ятаєте?
- Чого не!
- Ще заспіваєте?
- То требуйте. Тико в мене голос...
- То ви їх на вулиці співали ці веснянки?
- На вулиці.

Вейде, вейде, Йванька-бизштанька

№ 128 Урочисто

1. Вей - де, вей - де Йвань - ка - биз - штань - ка, зас - пі - ва - їм піс - ню - вис - нян - ка.

Ритм строк

2. Де ви, див - ке, зи - му - ва - ле, де ви, див - ке.

зи - му - ва - ле, що мні шта - нив ни на - тка - л...

- Вейде, вейде, Йванька-бизштанька,
- Заспиваїм пісню-виснянка,
- Бо ме тебе цілий рік ждале,
- Висняночок ни спивале.
- Де ви, дивке, зимувале, /2р.
- Шо мні штанив ни наткале?
- Я напрела два клубочке, /2р.
- Й уснувала дві губочке,
- Да й ни було чем дуткате, /2р.
- Давай валом затягате.

А вал – то таке грубе нитке прели. Редна ткале. Може, вам хто розказував... Ну, да ни було чем дуткате, ни хватело на штанив пулотна.

Став, мановецький став

№ 128 Ріпуче

2. А там Ва - сіль - ко да і з Ко - льо - ю
за Ган - ноч - ку бив - ся, да й за Ган - ноч - ку бив - ся.

– Став, мановецький став,
Став, городецький став
До купи зли'вся,
Став до купи зли'вся,
Да й став до купи зли'вся.
А там Васелько
Да й із Кольою
За Ганночку би'вся /2р.
Да й за Ганночку би'вся.
– Ой ни би'йти'ся,
Ни сваріти'ся,
Я вас обох люблю, /2р.
Да я вас обох люблю.
Я Іванкове
Білу ручку подам, /2р.
А Васелькова буду.

То вже як ме знаім, которий хлопиць любияця, то так і співаймо.

№ 120 Енергійно

3. Ни - ма - є кра - шо - го, ни - ма - є кра - шо - го
од Во - лодь - ке на - шо - го, од Во - лодь - ке на - шо - го...

Засвите, місяцю, /2р.
Да й на нашу улецю. /2р.
На нашій гулець /2р.
То всі хлопце молодце. /2р.
Нимає крашого /2р.
Од Володьке нашого. /2р.
Сім пар чобіт стоптав /2р.
Кіриз тещин дворочок, /2р.
Шоб теща хвалела, /2р.
Щоб Маруся любела. /2р.

Ото таке-во. Чи то я вже кончала, чи то не? Ага, ше ни кончала:

– Я тую Марусю,
То я її люблю,
Чиривечки я вкуплю. /2р.
– Я в тих чиривечках
Зроду не ходела –
Типер буду ходете. /2р.

То я ціі лучче запам'ятала. А тиї – два-тре слова чи там п'ять, там ни знаю.

– То ці теж весною співали, цю, що ви проспівали, так?

– Да, то виснянке таке. То ше є й таке гідке.

– А може заспіваєте?

– То те застановеся, а я її вам поспиваю, чи вете схочите її:

Корето, корето,*
Повне воде налето, налето.
Дивке цеце помеле, помеле,
Хлопце воду вепиле, вепиле.

Ой, то ме тако хлопцям співаймо, а хлопці позбираються да почіпляють нас цепа, на горі кала церкве. Да тако як ме вже молодше, то нас старше хлопце почіплеють ззаду, а здоровий – голова, тримає голова вужова, понімаїш, будьбито, да кружка йде і йде, а вносля як закруне! – тако шведко рукою, а ме й поко-о-отимосся з горе, за руке ни вдержимось. Таке ме гале.

– То-то як називалося? Вужа?

– “Вужа” грате.

* Мелодія, як у пісні “Покотю я й долото, долото”.

Був такей довгий... а на кунци самий менший, ну а ми вже ж... в голові хлопців старший, по двадцять год: "Дивчєтка, чиплейтєсь, чиплейтєсь сюде!" Да як махне, то, о де зара батюшка живе, так і котимося. Тоді гора дєсь більша була, ни знаю, де вона поділася.

Зап. Олена Білик 3.07.2003 р. у с. Прилісному
Манєвицького р-ну від Настасії Приходько 1925 р.н.

ВИТЯГУШКИ (стастурки, постові пісні)

Ближче до Великодня, закінчивши ткання та шиття, починали виходити на вулицю дорослі дівчата, ті, котрі були вже на виданні. Кожна вулиця, кожен куток села складав окремий дівочий гурт. Між ними й велося перегукування, яке ставало своєрідним суперництвом, хто краще співає. На Поліссі, з його відкритою манерою співу, співати добре означало ще й голосно. Найпридатнішими для такого змагання були весняні календарні пісні протяжного характеру. За манеру виконання їх називали "витяжними", а в деяких місцевостях – "витягушками".

Ефект перегукування в цих піснях досягався не лише розпівом складів у середині та двох останніх у кінці кожного рядка, а й підкріпленням їх приспівом "гей, ло-ло-ло" після кожного пісенного рядка. Очевидно, що в самому приспіві заховався якийсь давній зміст, який міг означати магичне звертання до невидимого божественного адресата. Можливо й те, що назва його вже перекручена десятки чи й сотні разів, а від колишніх "витягушок" залишився тільки рефрен. Видно ж бо, що цією назвою в народній традиції маркуються пісні, які важко віднести до дуже давніх. Більше того, що друга і значно поширеніша їх назва – *постові пісні*. Але назви ці не тотожні. До постових, крім "витягушок", відносять і "стастурки" (страстурки) – пісні, які не заборонялося співати навіть у дні найсуворішого посту – на "страстному" тижні, переважно на релігійну тематику, і жалібні про сирітку, і навіть деякі балади з доволі драматичним, але так само з сумним змістом, де неодмінно фігурує тема осиротілих дітей, хоч і цілком дорослих.

Тема сирітства, як не крути, і є стрижневою для цих пісень. Більшою чи меншою мірою вона проглядається майже в усіх їхніх сюжетних лініях. Інша справа, що в деяких буває повністю

відкритою, а в інших прочитується лише інтертекстуально, тобто вже на символічному рівні.

Ефект жалоби в цих піснях вибудовується використанням у них насамперед родинної, а вже принагідно й християнської тематики. Його витворюють образи сирітки, нещасної матері, нездоланої сестри і, безумовно, – Христа-мученика.

Кожен із цих персонажів має своє сюжетне поле. Сирітці-волочечничкові не дістається дарунка (яєчка, килимочка). В одних випадках сирітка (дівочка) просто йде додому плачучи, в інших – топиться, бредучи через Дунай. Важко сказати, про дівчину чи про хлопця ідеться в пісні, де обділена сирота по дорозі від бабці-дарувальниці знаходить "кусок золота". А ось обділений "онучок-волочечничок" замість яєчка, якого йому забракло, не погоджується ні на курку-несучку, яка, звісно, може знести багато таких яєчок, ні на корову з телятком, ні на кобилу з лошатком. І тільки коли йому запропонували дочку-заробітничку, він пристає на це і гречно дякує своїй дарувальниці.

З огляду на останній сюжет і постає питання, а чи такий уже й випадковий образ сирітки в постових піснях?

Генеалогію виводять із тих часів, коли ще навіть не існувало поняття батьківства. Шлюби були в той час матрілокальні, тобто все чоловіче населення, яке входило до родової общини, було, за теперішніми мірками, приймаками. Чоловіки не мали права ні на дітей, ні на жінок і мусили постійно заробляти їх прихильність. Жінки теж не відзначалися постійністю вибору майбутніх батьків своїх дітей. Вільні були поступати так, як їм заманеться.

Єдиним чоловіком, який мав право голосу в цій родовій організації, був старший брат усіх сестер. Через них він мав владу й над приймаками, і над дітьми своїх сестер. А головною сферою його опіки було дотримання родово-звичаєвих норм. Окремі з цих його функцій на сьогодні збереглися лише на обрядовому рівні в обов'язках старшого свата. А раніше пошлюблення сестриничів та сестринок було прямим обов'язком старшого дядька по материнській лінії. Його турботою була й підготовка небожат до майбутнього сімейного життя. І якщо стосовно дівчат тут не обходилося без участі жінок у їх підготовці до шлюбу, то хлопців мусив підготувати дядько.

Оскільки юнак мусив сам здобути право бути прийнятим у чужу матрілокальну сім'ю, то підготовка його до цього відбулася

не дуже гуманно. І першим обов'язком дядька у ході її проведення було відлучити юнака від материнської опіки. Після цього на нього чекала тривала і виснажлива мандрівка, в яку також благословляв дядько. При правильному дотриманні дядьківських настанов вона мала завершитися шлюбом.

Але в пісні про внучків-волочбничків яєчка чомусь роздає не дядько, попередня роль якого закріпилася згодом за названим чи хрещеним батьком, а "бабка". Секрет тут, очевидно, полягає в тому, що яєчка має забракнути "найстаршому". За законами матрілокальної сім'ї він має стати захисником своїх сестер і майбутнім названим батьком для їхніх дітей. Тож для нього мандрівка ця зайва. Йому дають право на одруження з двоюрідною сестрою, яка бабці доводиться такою ж внучкою, як і він.

Такий поворот сюжетної колізії можна вважати класичним, а отже й основним. Але трапляються й інші. В деяких варіантах причиною образи сирітки буває те, що "посадила бабця всіх на лавочку, а бідну сирітку та й на колодочку", "подавала бабця всім по яєчку, а бідному сирітці ни хватело". "Рукувеї госте", яким дісталось по яєчку, пішли скачучи, а сирітка – плачучи.

Відчувається, що сюжетна лінія тут не завершена, вона ніби прагне продовження. І в деяких варіантах пісні таки знаходить його:

*Пушла сирота кругом болота,
Знайшла сирота горщик золота.*

Але часом сирітка плаче, що бабця дала їй шкарлупочку. І лише один дуже рідкісний варіант пісенного сюжету дає тому пояснення. Діточки, які отримали в подарунок по яєчку і по килимкові, коли довелося брести через Дунай, усі перебрели, а сирітка, якій дісталась тільки рядюжка і "шкарлупочка" від яйця, – втопилася.

Перебрести через Дунай у всіх слов'янських піснях має єдине значення – вийти заміж. Відтак тип шлюбних стосунків цієї пісні значно відрізняється від тих, де внучок-волочбничок погоджується на шлюб зі своєю двоюрідною сестричкою. В тому, що тут йдеться про патрілокальний шлюб, добре видно з того, що в ній уже є батько, до того ж він подається, як єдина рідна людина, яка вболіває за долю дочки. Мати ж подається як мачуха, і зрозуміло чому: в патрілокальній родині вона відповідала за те, щоб віддати дочку заміж, тобто відокремити від батьківського роду.

В Дунаї дівчина топиться в багатьох календарно-обрядових піснях. Але жодна з них не має такої підказки щодо причин цього потопання, як пісня про дівчину-сирітку, записана в Розничках. У ній воно прямо пов'язане з подарованою сирітці шкаралупою.

У багатьох місцевостях України ще й у ХІХ ст., а раніше цілком можливо, що й на значно ширшій території, заселеній слов'янами, існував звичай шкаралупи від великодніх яєць закопувати в землю або ж викидати в річку. В такий спосіб сповіщали предків про те, що на землі справляють одне з найбільших родинних свят. На Зелені свята з цією ж метою їм посилали вінки із зелені, солом'яні шудала і, не виключено, що й самі людські жертви. Таким чином, подаровані бабцею шкаралупа й рядюжка, очевидно, тому так і розчудили сирітку, що в такий своєрідний спосіб сповіщали про близьку смерть.

На семантиці бабусиних подарунків не зайве буде зупинитися окремо. Залежно від того, як реагують на них внуки, відчувається, що вони мають протилежне значення. А відрізняються лише тим, що одна частина кожної з опозиційних пар зберігає свою початкову горісну екзистенцію, інша ж – лише її залишки.

Килимом у деяких селах Західного Полісся називалося товсте сукно, яким накривалися під час сну від холоду. Такий килим був найголовнішим предметом посагу, коли дівчина виходила заміж. У весільній пісні з Велимча, якою зустрічали молоду в домі молодого, співається:

*О-о-й вийди, мати,
Невістку вітати
З товстим рядном,
З товстим стегном...*

На килим та подушки для внуки і досі по цілій Україні стараться не так мати, як баба. Тож зрозуміла радість обдарованих килимами внучок. Рядюжка – це старе зношене рядно, придатне щонайбільше для того, щоб принести трави.

Щоб передати суть бабусиних подарунків, достатньо було б і цих предметів, тобто килимків та рядюжки, але ж добре помітно сліди переробки в цій пісні. З парубочої тематики вона перейшла на дівочу, тому старі символи залишені в ній поряд із новими епітетами.

Ще інший тип образу сироти представлений в пісні “Послала мене мати”. Хронологічно вона відповідає реаліям другої половини XVIII ст. Про це свідчить не лише дискретизація понять козак і чумак, які в пісні вжито в одному якщо не синонімічному, то уточнюючому підпорядкуванні, а й відчуття відображення соціального розшарування. Дівчина відраджує козака-чумака зачепати її, адже в неї – чужа мати, тобто мачуха, яка, крім усього решти, дорікне ще й прогаяним часом та незробленою роботою.

Приблизно до того ж часу походження слід, очевидно, віднести й пісню з образом дівчини-босячки (“Піду я дорогою”). Боягузтво має в ній не лише ініціальне (“хто мій голос почує, той мене пожалує”), а вже й морально-соціальне значення:

*Ходи, доню, додому,
Не роби поговору.
Бо ти босая ходиш,
Поговору наробиш.*

Та, безперечно, в основі її фабули лежить конотація дороги, яка веде від родини, виводить у широкий світ, підкріплюючись голосом (“піду я дорогою, мій голос дубровою”), який можна сприймати і як поголос про досягнення шлюбного віку. В цьому плані постові пісні мають той самий зміст, що й білоруські волочечні. Загалом, в українському фольклорі їх можна вважати навіть відповідником білоруського терміна, який, попри наявність тут майже ідентичних текстів, в українській фольклорній традиції не простежується. Різниця ж наведеної пісні з мотивом дівочих мандрів і аналогічних про парубоче волочечництво тільки в тому, що вона стосується дівочої ініціації (початку дівування), а вони – парубочої (початку парубкування).

Сестра, знедолена братами-розбійниками, про яку співається в баладі про дев'ятьох братів і десятю сестру – теж образ, який продовжує тему волочечництва. Грабунок і розбій у волочечних ритуалах давнини були узаконені ритуально. Таким чином балада продовжує тему, яка починалася в волочечних піснях дуже безболісно – темою сирітства. Сиротами ж уважалися всі дорослі діти, яких благословляли на самостійний шлях. Родинні стосунки з того часу втрачали сенс. У історичних джерелах така норма звичаєвого права фіксується від античних часів до раннього Середньовіччя. Це в Європі, а в Азії вона спостерігалася ще й у

XVII ст. На Русі продовженням цієї норми можна вважати вбивство князем Святополком своїх братів Бориса і Гліба. Вияв цієї ж норми – і муки Христа, його, за біблійною версією, замучили теж свої.

Тема ігнорування родинних зв'язків, яка порушується в багатьох витягушках-страстурках, має своє продовження і в образі нещасної матері в постовій пісні “Ой була я у роду”, і в образі битої дочки (“Далалом, далалом, біла мати помелом”). Сюжети усіх цих пісень, незважаючи на їх, здавалось би, на перший погляд, тематичну різноманітність, мають єдину логічну основу – вони про родинні колізії. Родичі в них поступають наче чужі люди. В цьому їхній драматизм. Але не тільки. В цьому й послідовність типології родинних конфліктів, закріплених календарно. Їхня етіологія полягає в тому, що родинне відчуження в якийсь історичний період (на нашу думку, в епоху раннього заліза – I тис. до н. е.) відбувалася навесні, у дні Великодніх свят. І ці дні на той час мали далеко не примиренське значення. Про це свідчать і тексти постових пісень, які традиційно увібрали в себе тему родинних конфліктів. Наслідки ритуального відчуження дорослої молоді і склали сюжетну основу таких пісень.

На Західному Поліссі, за винятком окремих сіл Ратенщини (Гута, Заболоття, Тур, Залісі) та Малоритщини (Олтуш, Збураж), не співали купальських, і дуже рідко згадують петрівочні пісні. Такі тексти, в тому числі й дражливих пісень, які в Центральній Україні і на Волині виконувалися біля купальського вогнища, тут належать теж до постових пісень, і починали їх співати ще до Великодня. Тож добре розуміючи їх жанр, подаємо їх у тому обрядовому контексті, яке характерне для більшості сіл Західного Полісся, а для долини р. Турії особливо.

Віктор Давидюк.

Вже кричить в кунци села: "О, будим "стастурки" грати, "бондара" співати". Поберуться за руки всі хлопці і дивчета і вже кричать: "Бундаре, бундаре, розкуй брата мого!" Вже біжит і розбиває.

А до "стастурки" таке приказанне:

Поїхав хлопчина та на полювання,
Покинув дівчину та як мальовану.
Приказав матусі, щоб добре гляділа...

Як далий, вже забула.

Зап. у с. Щедрогорі Ратнівського р-ну від Зінаїди Криць 1920 р.н. (ПВНЦ.- Ф.1.- Од. зб. 24.- Арк. 2-3)

Ой була в бабки раба курочка

Ой була в бабки раба курочка,
Раба курочка-сукутуночка.
Ой знесла вона копу їчок,
Копу їчок й підісятничок.
Ой прийшли до баби бабині унучкі,
Бабині унучкі-волочєбничкі.
Ой сьому-тому та й по їчку,
А настаршому не досталося.
Ой дає бабка рабу курочку.
Він курочки ни бирє і за стіл не йде,
І за стіл не йде, бабци ни дякує.
Ой дає бабка корову з телятком.
Він курови ни бирє і за стіл не йде,
І за стіл не йде, бабци ни дякує.
Ой дає бабка кобилу з лошатком.
Він кубилки ни бирє і за стіл не йде,
І за стіл не йде, бабци ни дякує.
Ой дає бабка свою дочичку.
Він дочичку взяв і за стіл пішов,
І за стіл пішов, бабци подякував:
– Дякую, бабуню, за твою дочичку,
За твою дочичку-заробітничку.
Як стане прасти – виритєнце бижить,
Як стане снувати – аж зимле дрижить,
Як стане ткати – за сім миль чувати.

Зап. у с. Забарі Рожщєнського р-ну (ПВНЦ. - Ф.4.- Од. зб.42.-Арк.5-6).

Вже недалєчко
Червонє яєчко.
Ой суди, наш Боже,
Його дочикати.
Його дочикати,
В ручках путримати.
Ой була в бабці
Курка-рабучка.
Приїхали бабці
Рукувє гостє.
Рукувє гостє –
Ранцюванники.
Пусадєла бабця
Всїх пу лавойках,
А сиротойку –
На колодойку.
Пудавала бабця
Всїм пу яєчку,
А бідному сирітцє
Ни хватєло.
Ідуть гостє, скачучє,
А сирітка – плачучє.

Зап. Руслана Мушка у с. Брониці Камінь-Каширського р-ну від Тєтяни Ходаковської 1927 р.н.

Ой була у бабці
Курка-рябушка.
Дала-лом, дала-лом,
Курка-рябушка.
Курка-рябушка
Та ше й сокотушка.
Дала-лом, дала-лом,
Та ше й сокотушка.
Знесла вона бабці
Сорєк яєчок.
Дала-лом, дала-лом,
Сорєк яєчок.
Та й прийшли до бабці
Бабціні внучки.

Дала-лом, дала-лом,
 Бабціні внучки.
 Посадила бабця
 Всіх на лавочку.
 Дала-лом, дала-лом,
 Всіх на лавочку.
 А бідну сирітку
 Та й на колодочку.
 Подавала бабця
 Всім по яечку.
 Дала-лом, дала-лом,
 Всім по яечку.
 А бідній сирітці
 Та й но шкарупочку.
 Дала-лом, дала-лом,
 Та й но шкарупочку.
 Пішли внучки, скачучи,
 А сирітка – плачучи.
 Дала-лом, дала-лом,
 А сирітка – плачучи.

*Зап. О. Кондратович 28.09.1991 р. у с. Ворокомлі
 Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
 Василюни Шевчик та Ярини Шумик.*

Була у баби курочка-рябушка,
 Знесла бабі сорок яечок.
 Прийшло до баби сорок дівочок,
 А сиріточка прийшла сорок перша.
 Усім дала баба по яєчкові,
 А сиріточці – кусочок хлібця.
 Усі дівочки пішли, скачучи,
 А сиріточка пішла, плачучи.

*Зап. у с. Ницях Старовижівського р-ну
 (ПВНЦ.- Ф.1.- Од. зб. 185.- Арк. 5).*

В Сороче був пист, і все співали “Курочку-рябушку”.

Була в баби курочка-рябушка,
 І знесла вона сорок пар ієчок.

Як прийшли до баби бабині онуці,
 Всіх посадила по застиллічку,
 А сиротойку та й на припичку.
 Всім подавала по яїчку,
 А сиротойци ни досталося.
 Пушла сирота за бабини ворота,
 Найшла сирота кусочок золота.
 – Моє ліпше золотце, як те бабине йїце.
 Золотце пудкенеш – покотиця,
 А йїце – розобїця.

*Зап. у с. Залухові Ратнівського р-ну від Марї Мамелюк
 1926 р.н. (ПВНЦ.- Ф.1.- Од. зб. 156-А).*

Прийшли до бабки онучки у гості.
 Дала тая бабця всім по килимочку,
 А бідненькій сиріточці дала радюжечку.
 Дала тая бабця всім по яечку,
 А бідній сиріточці дала лушпайочку.
 Прийшлося тим діточкам
 Через річку Дунай брести,
 І всі тиї діточки перебродили,
 А бідненька сиріточка – та й втопилася.
 Пошли тиї діточки матусі казати.
 А мачуха каже: “Втопи, Боже, тую сиріточку,
 Винись, Боже, радюжечку”.
 Пошли тиї діточки батькові казати.
 А батько каже: “Втопи, Боже, радюжечку,
 А винись, Боже, сиріточку”.

*Зап. у с. Розничях Маневицького р-ну
 (ПВНЦ.- Ф.4.- Од. зб. 55.- Арк.3).*

Постивки сумни, їх витяжни називали.

*Зап. у с. Хотешові Камінь-Каширського р-ну
 (ПВНЦ.- Ф.1.- Од. зб. 62.- Арк.1).*

Співали “Ой не ходи, Грицю”. “Гриць” – то сама главна “стас-
 турка”.

*Зап. у с. Доротиці Ковельського р-ну
 (ПВНЦ.- Ф.1.- Од. зб. 62.- Арк.2-4)*

Летів шулячеще

Летів шулячеще
Через пудманьовське силеще.
Гей, ло-ло-ло,
Через пудманьовське силеще.
То просев дивочок
По пари єсчок.
Гей, ло-ло-ло,
По пари єсчок.
Воне йому не дале,
Правди не сказале.
Гей, ло-ло-ло,
Правди не сказале.
Бодай вам, дивочке,
З кропеви сорочке.
Гей, ло-ло-ло,
З кропеви сорочке.
З кропеви сорочке,
З траве кітайочке.
Гей, ло-ло-ло,
З траве кітайочке.

*Зап. у с. Підманеві та Шацьку
(ПВНЦ. - Ф. 1-Б. - Од. зб. 29. - Арк. 6).*

Дала-лом, дала-лом,
Била мати помелом.
Дала-лом, дала-лом,
Била мати помелом.
То за тії вчинки,
Що малі починки.
Дала-лом, дала-лом,
Що малі починки.
Я сама не пряла -
Кума помагала.
Дала-лом, дала-лом,
Кума помагала.
То за хліб, то за сіль,
То за кусок сала.
Дала-лом, дала-лом,
То за кусок сала.

Я сама не пряла -
Пряли помічниці.
Дала-лом, дала-лом,
Пряли помічниці.
То за хліб, то за сіль,
То за паляниці.
Дала-лом, дала-лом,
То за паляниці.

*Зап. О. Кондратович 28.09.1991 р. у с. Ворокомлі
Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
Василини Шевчик, Ярини Шумик.*

Ой вже недалечко
Червоне яєчко.
Дала-лом, дала-лом,
Червоне яєчко.

Дай, Боже, дождати,
Є покуштувати.
Дала-лом, дала-лом,
Є покуштувати.

За столиком сісти,
Те яєчко зїсти.
Дала-лом, дала-лом,
Те яєчко зїсти.

*Зап. О. Кондратович 28.09.1991 р. у с. Ворокомлі
Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
Василини Шевчик, Ярини Шумик.*

Послала мене мати

По-сла-ла ме-не ма-ти. По-сла-ла ме-не ма-ти

до Єв-ру во-ди бра-ти. бра-ти. Ко-за-че-чу

ма - - - - - че. ко - за - че - чу - ма - - - - - че.

Бу - де би - ти, на - рі - ка - - - - ти. ка - - - - (ти).
 Ве - ре - те - ном, ку - жіл - ко - - - - ко - - - - (со).

Послала мене мати / 2 р.
 До Стиру води брати. / 2 р.
 Тільки-но я до Стиру - / 2 р.
 Стир-вода тихо стоїть. / 2 р.
 Стир-вода тихо стоїть, / 2 р.
 Там козак коня поїть. / 2 р.
 Став мене зачіпати, / 2 р.
 З руки перстень знімати. / 2 р.
 Козаче-чумаче, / 2 р.
 Не зачіпай ти мене, / 2 р.
 Бо в мене чужа мати - / 2 р.
 Буде бити, нарікати. / 2 р.
 Щіткою, гребінкою, / 2 р.
 Веретенном, кужілкою. / 2 р.

Зап. О. Кондратович 8.01.1979 р. у с. Підріччі
 Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Приймак
 та Олександри Карпук.

Ой у четвер по вечері

Журниво

Ой у чет - вер по ве - че - рі Ой у чет -

вер по ве - че - рі жи - ди Бо - га за - му - чи - ли.

Ой у четвер по вечері / 2 р.
 Жиди Бога замучили.
 Ой, мучили, мордували, / 2 р.
 На хрест ручки розпинали.
 На хрест ручки розпинали, / 2 р.
 Різним дервом прибивали.
 Різним дервом прибивали, / 2 р.
 А жадное не полізло.
 А жадное не полізло, / 2 р.
 Но одна осичина.
 Ой одна осичина,
 А другая рокитина.
 Та йшла Божа Мати / 2 р.
 Свого Синочка шукати
 Та й стринула три анголи. / 2 р.
 Стала вона їх питати:
 - Не бачили Сина Мого, / 2 р.
 Сина Мого - Бога свого?
 Один каже: "Я не бачив". / 2 р.
 Другий каже: "Я не відав".
 Третій каже: "Ой я бачив, / 2 р.
 Ой я бачив, ой я відав.
 Твого Сина жиди взяли, / 2 р.
 Вони його мордували.
 Вони його мордували, / 2 р.
 На хрест ручки розпинали.
 На хрест ручки розпинали, / 2 р.
 Різним дервом прибивали.
 Різним дервом прибивали, / 2 р.
 Но жадное не полізло.
 Ой но одна осичина, / 2 р.
 А другая рокитина".
 - Щоб всичина трипитіла, / 2 р.
 Рокитина вкаменіла.
 Рокитина вкаменіла, / 2 р.
 Бодай вона не доросла.
 А всичина трипитіла / 2 р.
 Бодай вона стримитіла.

А без вітра буйнейкого, / 2 р.
А без сонця яснейкого.

Зап. О.Кондратович 28.09.1991 р. у с.Ворокомлі
Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
Василини Шевчик, Ярини Шумик.

У неділю рано

Поволі, журливо

у не - ді - лю ра - но, як ста - ло сві - та - ти.
дес ь піш - ла си - ро - та по сві - ту блу - ка(ти).

У неділю рано,
Як стало світати,
Десь пішла сирота
По світу блукати.
Як пішла сирота
По світу блукати,
Стрігив її Господь,
Став її питати:
- Куди йдеш, сирото?
- По світу блукати,
По світу блукати,
Матері шукати.
- Ой не йди, сирото,
Бо далеко зайдеш.
Бо далеко зайдеш,
Матері не знайдеш.
Ой, бо твоя мати
В широкій долині.
В широкій долині,
В глибокій могилі.
Як пошла сирота

З гори у долину,
Та й знайшла сирота
Матірну могилу.
Як знайшла могилу,
Та й стала плакати.
Як зачула мати,
Стала промовляти:
- Ой, а хто ж то плаче
На мойому гробі?
- Ой то я, матусю,
Возьми мене собі.
- Ой рада б я, доню,
Тебе собі взяти:
Накидали землі -
Не можу підняти.
Ой іди ж ти, доню,
Йди собі додому,
Хай тобі мачуха
Виміє голову.
- Ще мені мачуха
Голови не мила,
Вже мене мачуха
З хати вигонила:
- Ой іди, сирото,
Ти із меї хати:
Ти не моє дитя,
Я не твоя мати.
- Ой іди ж ти, доню,
Та й стань коло печі.
- Коли ж мні мачуха
Кулаками в плечі.
- Ой іди, сирото,
Та й стань коло груби.
- Коли ж мні мачуха
Кулаками в груди.

Зап. О.Кондратович 28.09.1991 р. у с.Ворокомлі
Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
Василини Шевчик, Ярини Шумик.

У пист співають ближче до Великодня "стастурку". Кажуть "Ідем на стастурку". То значить ішли спувати "На вербоньї пташечки в'юця", "Ой була я у роду":

Ой була я у роду, / 2 р.
 Напилася й на меду.
 Напилася й на меду, / 2 р.
 Шо й додому не зайду.
 В мене зяті – соколи / 2 р.
 Та й додому привели,
 А дочечки натовкли, / 2 р.
 Ще й вечерать не дали.
 Лягай, мати, на кровать, / 2 р.
 Бо я ложу дитки спать.
 Бо я ложу дитки спать, / 2 р.
 Завтра рано треба встать.
 А матери не спиться, / 2 р.
 Все вечера та й сниця.
 Вставай, мати, не лежи, / 2 р.
 Йди дитину колиши!
 Як колихне дитинку, / 2 р.
 То й сховає шкоринку.

Вой була вдова

Поволі

Вой бу - ла в до - ва та й близь - ко дво - ра.

Та й близь - ко дво - ра.

Вой була вдова
 Та й близько двора. / 2 р.
 Ой мала вона
 Та й дев'ять синів, / 2 р.

А десятую –
 Дочку Насточку. / 2 р.
 А тії сини
 В розбої пішли. / 2 р.
 Сестру Насточку
 Заміж оддали / 2 р.
 Та й до Кракова
 За крамарика. / 2 р.
 Побула рочок,
 Побула другий, / 2 р.
 На третій рочок
 Та й закучила. / 2 р.
 – Вой, крамаріку,
 Ти мій панійку, / 2 р.
 Вой поїдьмо ми
 Та й до мамойки. / 2 р.
 Та й до мамойки
 Й у гостиную. / 2 р.
 Їхали вони
 Лісом, горами. / 2 р.
 Аж там у полю
 Та й вогні горять, / 2 р.
 А кругом вогню
 Та й люди сидять. / 2 р.
 Ой то не люди,
 То розбойники. / 2 р.
 Взяли крамара,
 Взяли забили. / 2 р.
 Сестру Насточку
 Й усиротили. / 2 р.
 А всі розбої
 Позасипляли. / 2 р.
 Найменший розбой
 Та й не успався. / 2 р.
 Та й з Насточкою
 Розговорився. / 2 р.
 – Скажи, Насточко,
 З якого роду? / 2 р.
 – Ой була вдова

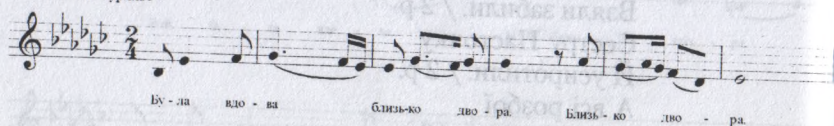

Та й близько двора. / 2 р.
 Ой мала вона
 Та й дев'ять синів, / 2 р.
 А десятую -
 Дочку Насточку. / 2 р.
 А тії сини
 В розбої пішли. / 2 р.
 Сестру Насточку
 Заміж оддали. / 2 р.
 Оддали її
 Та й до Кракова. / 2 р.
 Та й до Кракова
 За крамарика. / 2 р.
 - Вставайте, брати, -
 Що ми зробили? / 2 р.
 Сестру Насточку
 Й усиротили. / 2 р.
 Йди ти, Насточко,
 Де сонце сходить. / 2 р.
 Ми підем туди,
 Там де заходить. / 2 р.

*Зап. О. Кондратович 4.04.1976 р. у с. Гуті-Камінській
 Камінь-Каширського р-ну від Настасії Приймачук
 1911 р.н. та Уляни Бутель 1906 р.н.*

Була вдова

Повод. журливо

Блиько двора. / 2 р.
 Мала вона
 Десятину. / 2 р.
 Породила
 Дев'ять синів. / 2 р.
 Десятую -
 Дочку Настю. / 2 р.

Сини зросли -
 В розбій пішли. / 2 р.
 Дочка зросла -
 Заміж пішла. / 2 р.
 Заміж пішла
 До Кракова. / 2 р.
 До Кракова
 За крамара. / 2 р.
 Я думала,
 Що за пана. / 2 р.
 Жила рочок,
 Жила другий. / 2 р.
 А на третій
 Закучила, / 2 р.
 По матьонці
 Затужила. / 2 р.
 - Крамаройку,
 Мій батийку, / 2 р.
 Вези мене
 До матьонки. / 2 р.
 До матьонки
 В гостиную. / 2 р.
 Ідуть стаї,
 Ідуть другі, / 2 р.
 А на треті -
 Кінь ступає. / 2 р.
 Уже нічка
 Наступає. / 2 р.
 - Крамаройку,
 Мій панійку, / 2 р.
 Тут ми будем
 Ночувати, / 2 р.
 Під цим дубом
 Вогонь класти, / 2 р.
 Срібло, злото
 Рахувати. / 2 р.
 Де взялися
 Розбійники. / 2 р.

Крамаройка
 Та й забили. / 2 р.
 Старші брати
 Лягли спати, / 2 р.
 А найменший
 Не успався, / 2 р.
 Сестри Насті
 Розпитався. / 2 р.
 - Ану, брати,
 Годі спати. / 2 р.
 Ой, а що ж ми на...
 Наробили?
 Свого швагра
 Та й забили, / 2 р.
 Сестру Настю
 Всиротили. / 2 р.
 Йди ж ти, сестро,
 На схід сонця. / 2 р.
 А ми підем
 Захід сонця. / 2 р.
 То ти підеш
 До матьонки, / 2 р.
 А ми підем
 В лиху бездну. / 2 р.
*Зап. О. Кондратович 28.09.1991 р. у с. Ворокомлі
 Камінь-Каширського р-ну від Марії Процик,
 Василини Шевчик та Ярини Шумик.*

Піду я дорогою

Задумливо

Музична партитура для голосу та фортепіано. Темпозначення: задумливо. Ритм: 3/4. Ключ: бемоль-бемоль (F major / D minor). Текст пісні: Пі - ду - я до - ро - го - ю, пі - ду - я до - ро - го - ю, мій го - лос дуб - ро - во - ю, во(ю).

Піду я дорогою, / 2 р.
 Мій голос - дубровою. / 2 р.
 Хто мій голос зачує, / 2 р.
 Той мене пожалує. / 2 р.
 Зачула рідна мати / 2 р.
 Та й стала жалувати: / 2 р.
 - Ходи, доню, додому, / 2 р.
 Не роби поговору. / 2 р.
 Бо ти босая ходиш, / 2 р.
 Поговору наробиш. / 2 р.
 - Ой було мене, мати, / 2 р.
 Малою поховати. / 2 р.
 Малою дитиною / 2 р.
 Під тою калиною. / 2 р.
 То б ти досі забула, / 2 р.
 Що в тебе дочка була. / 2 р.

*Зап. О. Кондратович 8.01.1979 р. у с. Підріччі
 Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Приймак
 1935 р.н. та Олександри Карпук 1912 р.н.*

Ой ти, зозуленько рябейка

- Ой ти, зозуленько рябейка,
 Чого ж ти така малейка?
 - Ой умер батько, вмерла мати,
 Не було кому годувати.
 Мене пташечки годували,
 Мені їстоньки не давали.
 Ой самі їли - живилися,
 Ой бодай вони подавилися.
 Ой самі їли - споживали,
 Ой бодай вони повмирили.

*Зап. у с. Велимчі Ратнівського р-ну від Теклі Наход
 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Вийду за ворота

Вийду за ворота, стану, як билина,
 Врода хорошая, доля нещаслива.

Вийду за ворота, стану, як сирота,
Ніхто не займає, бо долі немає.

Ой де ж, ой де ж мій муж подівся?
Чи звірі з'їли, чи в Дунай втопився?

Якби звірі з'їли, то б луги шуміли,
А якби втопився, то б Дунай розлився.

Якби у корчомці, то б музики грали,
А якщо в церкві, то б дяки співали.

Чи його забито, чи в полон узято,
Що його не видно ні в будень, ні в свято.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Послала мене мати

Послала мене мати в ліс по калину ламати.
Прийшла я до калини, калина тихо стоїть,
Молодець коня поїть.

Тільки я до калини, калина нагнулася,
Дівчина зажурилася: "Де доля поділася?"
Озивається доля по тім боці моря.

Ой було мене, мати, малею поховати,
Малею дитиною під тею калиною.
А тепер не забудеш, поки на світі будеш.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну від
Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Співаю, співаю...

Співаю, співаю, свою біду тішу,
Вийду за ворота – на кілку повішу.
Повішу я біду догори ногами,
Сама погуляю поміж ворогами.

Брешіте, вороги, хай вам безголов'я,
А нам, козаченьку, дай Боже здоров'я.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой у полі, полі

Ой у полі, полі сухий дуб розвився,
Такий брат був добрий, поки не женився.

А як оженився, та взяв удовицю,
Та й став виганяти із хати сестрицю.

– Чи я тобі, брате, сорочки не шила,
Що ти мене гониш, щоб я йшла служила?

Чи я тобі, брате, сорочки не прала,
Що ти мене гониш, щоб я йшла страждала?

Брат на коні їхав, сестра жито жала,
Сказав сестрі "здраслуй" – вона не 'дказала.

– Сестро моя, сестро, чого згордувала,
Сказав тобі "здраслуй", а ти не 'дказала?

– Ой, брате мій рідний, я не згордувала.
За дрібними слізьми брата не впізнала.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой перед церквою

Ой перед церквою, перед корчмою
Хвалився батько своєю дочкою.

– Беріте, хлопці, мою дочку,
То дам я вам телушечку.

Телушечку рогатую та ще й дочку багатую.
Та ще кобилу білогриву,
Та ще дочку чорнобриву.

*Зап. Надія Давидович у с. Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Я сплела віночок

Я сплела віночок, на Дунай пустила,
Гей, на Дунай пустила.
На Дунай пустила та й заговорила:
– Хто віночок пойме, то той заміж возьме,
Гей, то той заміж возьме.

Обізвався молодий хлопчина:

– Я віночок пойму, то я тебе возьму,
Гей, то я тебе возьму.

Як ступив ногою – вже над головою,
Гей, вже над головою.

Наступив другою – шапочка зринає,
Шапочка зринає – козака немає.

Гей, козака немає.

Козака немає – дівчина вмирає.

Гей, дівчина вмирає.

*Зап. Надія Давидович у с. Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой на синім морі

Ой на синім морі три козаки ходить,

Один до другого потиху говорить.

Один каже: “Синє море грає”.

Другий каже: “Дівча потопає”.

А третій каже: “Що буде, те й буде,
Я тую дівчину рятувати буду”.

– Ой рятуй, рятуй мене, козаченьку,
Ой та будеш мати за мене заплатоньку.

Він каже: “Я не буду заплату брати,
Тільки хочу за милую взяти”.

– Лучче буду в морі потопати,

Ніж я буду з нелюбом

У шлюбі стояти.

Море переплину, сяду одпочину,

А з гидким нелюбом навіки загину.

*Зап. Надія Давидович у с. Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой слухай-но, мати

– Ой слухай-но, мати,

Що буду казати:

Вже літа минають,

А я не жонатий.

Посівав пшеницю – нема з ким збирати,

Прийде темна нічка,

Ні з ким розмовляти.

– На тобі, сину, рубля золотого,

Купи собі, сину, коня вороного.

Та й їдь на стаєньку

Розмовляй до нього.

– Ой що це, мати, з конем за розмова,

До коня говорю, він мені – ні слова?

Бодай тобі, мати, так тяжко вмирати,

Як мні, моя мати, з конем розмовляти.

*Зап. Надія Давидович у с. Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Поплів човен

Поплів човен поверха по річці,

Заплакав хлопчина по хорошій дівці.

Бодай того човна черви розточили,

Гей, черви розточили.

Вже мою дівчину други одмовили,

Гей, други одмовили.

*Зап. Надія Давидович у с. Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Шуміла ліщина, шумів темний гай

Шуміла ліщина, шумів темний гай,
Зрадливу дівчину козак покохав.
Від ясного сонця до ясної зорі /2р.
Він клявся, божився, що любить її. /2р.

Дівча не зважало на гріх той тяжкий,
Сказала: "Козаче, ти матір убий.
Ти матір убий, занеси у ліси, /2р.
А мамине серце мені принеси". /2р.

Два дні і дві ночі козак сумував, / 2р.
На третьою нічку серденько виймав. / 2р.

Прийшов до дівчини, на порозі став
І мамине серце дівчині подав.

– Козаче, соколю, що ж ти наробив? / 2р.
Я пожартувала, ти матір убив. /2р.

Ти матір убив, що вона є рідня, / 2р.
А мене уб'єш, бо я зовсім чужа. / 2р.

Иди ти, козаче, за гори-ліси, / 2р.
Шукай собі пару для своєї краси. /2р.

Козак молоденький по лісі блукав. / 2р.
Мати в домовині – / 2р.
Він пару шукав. / 2р.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой піду я в ліс по дрова

Ой піду я в ліс по дрова, наламаю кльону.
Ой занесла лиха доля на чужу сторону.
А на чужій стороні ні батька, ні неньки,

Тільки в саду вишневому співа соловейко.
Ой співає соловейко всіма голосами,
А я піду в сад вишневий заллюся сльозами.
– Чи я в тебе, моя мамо, куди не хотіла,
Чи я в тебе, моя мамо, всю вдежу сходила,
Що ти мене туди 'ддала,
Що я не любила?

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

Ой вербо, вербо, де ти росла?

Ой вербо, вербо, де ти росла,
Що твоє листячко вода знесла?

Ой знесла, знесла тиха вода,

А я молода, як ягода.

А я молода, як ягода,

Не піду заміж за рік, за два,

А піду заміж аж п'ятого,

За того п'яницю проклятого.

Ой кажуть люди, що він п'є,

А він щодня з корчми іде.

А я молода проти нього

Несу талюра золотого.

Несу талюра золотого

Викупить коня вороного.

Викупиш коня – люблю тебе,

Як не викупиш, то вб'ю тебе.

Не раз я, не два викупляла,

Крізь віконечко утікала,

В вишневім саду ночувала,

Різних пташечок наслухала.

Соловей казав: "Тьох-тьох",

Котяться сльози, як горох.

А зозуля – "ку-ку",

За що ж я терплю таку муку.

*Зап. Надія Давидович у с.Велимчі Ратнівського р-ну
від Теклі Наход 1925 р.н. та Тетяни Редькович 1926 р.н.*

ПОДОЛЯНКИ

Видова назва "подолянки" для весняних пісень відома лише на Малому Поліссі, тобто на теренах Сокальщини та Бродівщини. Там першою піснею, яку виводили навесні, була ігрова веснянка "Подольночка". Від першої отримували назву і всі наступні пісні, які могли виконуватися в рамках одного календарного циклу. Відтак "подолянками" тут в останні десятиріччя активного побутування, тобто в довоєнні та перші післявоєнні роки, називали усі веснянки.

Сама "Подольночка" з її центральним мотивом нестачі вологи для перезволоженого Полісся не видається автохтонною. Однак вважати її засвоєною в цій місцевості з літературних джерел підстав також немає: вона зафіксована тут у кількох варіантах, причому декотрі з них цілковито оригінальні. А це вже свідчить про самобутню продуктивну традицію. Отож, якщо вона й була колись занесена в наш край, то це відбулося дуже й дуже давно. А тому вона може сприйматися тут як своя. Хоч чого гріха таїти? І на Поділлі, і на Опіллі (історичній Галичині) та, зрештою, й на сусідній Волині вона виглядає питоміше своєю, рідною, та й число фіксацій, а особливо варіантів – не до порівняння.

Весняне божество на українських землях в різні періоди могло зватися по-різному. А якщо зважити на те, що в ньому чітко простежується пантеїстична основа, коли один божественний адресат відповідає на прохання про надання вологи, інший опікується ростом збіжжя, а ще інший відповідає за шлюбні стосунки, то і в один і той же час могли співіснувати уявлення про різні божества, які втілюють календарний період пробудження природи. Одне з таких божеств звалося Весна. Це легко простежується в весняному фольклорі, де до весни звертаються як до живої істоти. Сферами опікування цього божества, як постає з пісень, адресованих до нього, які в свою чергу називаються веснянками, були питання молодіжної, в т. ч. й шлюбної сфери.

Подольночка в календарних піснях із мотивом пробудження природи – таке ж божество, як і Весна. І хоч пісень із звертанням до неї не так багато, як адресованих Весні, а їхній зміст не настільки прямолінійний і зрозумілий для сучасного реципієнта, неважко помітити, що їй як божеству, крім звичних для більшості весняних пісень функцій пошлюблення ("котра погана – хлопцям віддати") та належного жертвоприношення за її виконання ("котра хороша

їй забрати"), належить ще й функція подання вологи ("сім літ не вмивалася, бо води не мала", "умий личко – як та скляночка").

"Подольночка" відома на всій етнічній території, заселеній подолянами. Але тільки на Малому Поліссі – Сокальщині – подолянами називають цілу тематично-календарну групу весняних пісень. Там ця назва серед старшого покоління цілком залилася більш відомою й поширеною – веснянка.

Тільки в цьому вузькому локусі можна виявити таку називацію весняних співанок дотепер.

Віктор Давидюк.

За руки бралися тико діти, що танцювали "Подольночку".
Куди лі в праву сторону.

Десь тут була
Подольночка,
Десь тут була
Молодесенька,
Тут вона сіла,
Тут вона впала,
До землі припала.
Сім літ не вмивалась,
Бо води^е ни мала.
– Ой устань, устань,
Подольночко,
Ой устань, устань,
Молодесейка,
Умий своє ли^е чко
Та ли^ечко білейке.
Бижи до Дунаю,
Бири^е молодейку.
Бижи до Дунаю,
Бири^е ту, що скраю.

Зап. у с. Личинах Камінь-Каширського р-ну
(ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб.30)

Веснянки починали співати, як сходяв сніг. Молодь виходила з сел. Кунки дівчат з різних кутків в села починали перегукуватися

між собою. Потім сходилися разом і співали веснянки, водили танець проти сонця. Співали веснянки-подолянки.

Зап. Світлана Тивонюк у Сокальському р-ні.

Діти бавились "подолянки", коли зліз сніг і було вже трохи сухо. А дівчата й молодь співали після Великодня. Молодь перш веснянку заводила біля церкви на Великдень.

Там бавилися різні ігри.

Зап. 1989 р. у с. Гуті (Мошкові) Сокальського р-ну Львівської обл. від Марії Гладкої 1903 р.н. та Ганни Марчук 1911 р.н.

Як співали виснянке, бралися за руку. А ще, пам'ятаю, бралися за поясе у ключ. То такей круг по п'єть, шість... до десяте чоловік ридко бувало по-більш. І так танцювале.

Зап. 1989 р. у с. Великій Осниці Маневицького р-ну від Ярини Биковської 1902 р.н.

Подоляночка

Десь тут була
Подоляночка,
Десь тут була
молоденькая.
Тут вона упала,
до землі припала.
Личка не вмивала,
бо води не мала.
– Ой устань, устань,
Подоляночко.
Промий очки,
як ті скляночки.
Берися під боки,
скачи свої скоки.
Ходи до Дунаю,
бери дівку скраю.
Вибирай любую,
цілуй дорогу!

Зап. Жанна Квасницька 1989 р. у с. Менчичах Іванічівського р-ну від Ганни Прушинської 1925 р.н.

Подоляночка,
проша-панночка,
тут вона впала,
до землі припала.
= Ой устань, ой устань,
Подоляночко,
промей собі очки,
подв'яжи панчішки,
возьмєся у бочки,
поскачи у скочки.
Тут вона є,
тут вона є.
= Де ж ти була,
ни вичерала?
Що ла вула
ще й барана,
п'ятдесят поросят,
п'тири качечки.
Зап. 1999 р. у с. Мельниках Шацького р-ну.

ЦАРІВНИ

Важкого про весняне обрядове "царованне" можна почути в різних селах. Чи мають пісні, які називають царівнами, відношення до "царинних пісень", відомих в Карпатах та інших районах, однозначно сказати важко. Лише в Забужжі Любомльського району можна почути: "Царівна у нас – то є вигін. Там ми співали".

Важко, вигін називається не цариною, не царіною, а царівною. Отже, назва перекручена, а тому не може вважатися повною істинною у цій місцевості. Зрештою, й саме Забужжя істотно пов'язане деякими елементами традиційної культури з-поміж інших місцевостей. Та "тех царівних" співали і в Світязьких Карпатах, і "в Столенщині" (в Столенських Смолярах), і "в Мельниках" (Адамчуках), і "в Галядині" (Голядині).

І ці названі села розміщені купно – одне біля одного.

Що ж до інших місцевостей Західного Полісся, то в них про

“царівні”, тобто все-таки про занесені звідкись царинні пісні, нічого не чули. Щоправда, на Ратенщині збереглася пісня про царівну дуже помітними полонізмами:

- До царівни гості ядуть! / 2 р.
- Що за гості, хто там яде? / 2 р.
- Ми ти гості - два панове! / 2 р.
- Наша панна не прибрана,
Ми ни знаім тих панове!
- Прибирайся, красна панно,
Бо хороши два панове!
- Ой, прибралась красна панна,
Приїжджайте, два панове!

Текст цієї веснянки-гри виявлено в двох селах - Забродах та Видраниці. Та називаються вони там не царівнами, а веснянками.

Думається, було би явним перебільшенням шукати походження цієї назви і в календарно-обрядовій пісні “Чорна хмаронька наступає”, яка більше видається за русальну чи купальську. У 80-90-х роках ХХ ст. вона вже не потрапляла в поле зору дослідників, а майже століття тому була задокументована Лесею Українкою.

В ній присутні всі атрибути образу царівни - дівочої отаманки про що вже писалося.¹ Однак там, де її записано, “царівних пісень” також не знають.

За часом виконання і за змістом, у якому переважають мотиви пошлюблення, і за адресним виконанням цих пісень для ти парубків і дівчат, які мають побратися, - це ті ж маївки, гаївки чи рогульки. Тільки назва забрела десь із інших країв і закоринилася в районі наймальовничіших поліських озер. Тут вона перекрутилася на місцевий лад і замість царинки стала царівною. І гукають поліські дівчата одну одну “на царованне”.

Зумисне не подаємо тут інших текстів цієї тематики, бо “царівни” - явище суто локальне. І тільки ці пісні в обмеженому докусі мають цю назву. Тож подаємо їх у тому вигляді, в якому зафіксувала їх у своєму рідному селі доц. Світлана Богдан.

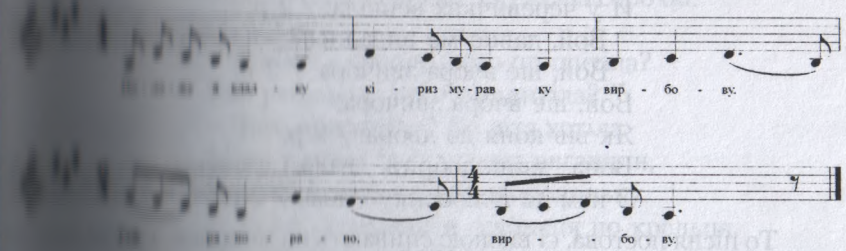
Віктор Давидюк

¹ Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. - Луцьк, 1991

Кількість у нас у шист виходили царовати, де кунець сила, де на шистей такій пагурок. Хлопци, дівчата виходили і царовали. Співали суєдні села, чути було (викрикали, добре викрикали). Співали спивати такєї пісни тому, шо вже буде жинетися просля Царя. То вже тому молодому, ти дівци спивають писень, отакєї-во спивають: “Вой, викрапай, дошеку, на юсейкі сторони. Чом молодеї спивають такєї-во спивають (спивають), чом ни шукаїш жони?” Отак спивали і всякі спивали тек царівних. Кіб те тогді вейшла, почула: чути в спивають, в Ядамчуках, в Галядині спивають - одна гукнява. А спивають на Шмалівську гірку виходили царовати (ото називаїцца царованне: царівною дівчину називали). Я то вже ни виходила, ни спивала, ни молодечила, але мої падружкі царовали мні ни раз.

Зп. Світлана Богдан 1992 р. у с. Світязьких Смолярах
Любомльського р-ну від Хотимії Яновець 1911 р.н.

Положу я кладку кіриз муравку вирбову

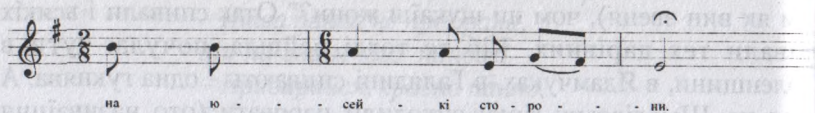
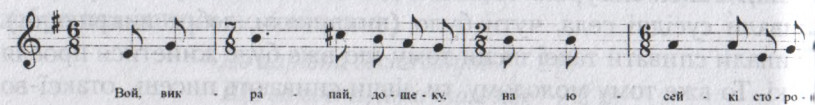
Положу я кладку кіриз муравку вирбову,
Гей, рано-рано, вирбову.
Пириходьте, хлопци-молодци, додому.
Всі хлопци-молодци пириийшле,
А їден молодиць призустав,
Він sweї дівчени дожидає.
Вой сидеть Васелько на коні,
То спустев суконку до зимні.
Прибігла дівчина - пудняла,
Ввайла за ручейку - повила.

Зп. Світлана Богдан 1992 р. у с. Світязьких Смолярах
Любомльського р-ну від Хотимії Яновець 1911 р.н.

Вой викрапай, дощику

Рухливо

- Вой, викрапай, дощику,
- На юсейкі сторони. / 2 р.
- Молодей те, Васельку,
- Чом ни шукаєш жони?
- Вой, а де ж її шукать? / 2 р.
- Вой, зайде до Хотемкі
- Й у воконичко стукай. / 2 р.
- А Хотемка ни пешна
- Й у черевичках вейшла: / 2 р.
- Вой, давно ме видались?
- Вой, ше вчора звичора. / 2 р.
- Вой, ше вчора звичора,
- Як вів коня до двора. / 2 р.
- Вона "дзінь добрий" дала,
- З нем до шлюбойку стала. / 2 р.

То пісня постова, єї висною співають на молодех. І міні колеги співали висною, а осинню вже замуж пушла.

Зап. Світлана Богдан 1992 р. у с.Світязьких Смолярах Любомльського р-ну від Хотимії Яновець 1911 р.н.

- Летіло буслеще кіриз Смуляреще,
- Гей, ло-ло-ло, кіриз Смуляреще.*
- То просев дивочок по пари їчок.
- Оне йому дали і правду сказали.
- Бодай, вам, дівочкі, с цвितочкув виночкі,
- С цвितочкув виночкі, с кужелю сорочкі.
- Летіло буслеще кіриз Галядинеце,

* "Гей, ло-ло-ло" і друга частина рядка після цезури повторюється за кожним рядком.

То просев дивочок по пари їчок.
 Оне йому ни дали, правди ни сказали.
 - Бодай, вам, дівочкі, с кропеви виночкі,
 С кропеви виночкі, а с клоччя - сорочкі.
Зап. Світлана Богдан 1992 р. у с.Світязьких Смолярах Любомльського р-ну від Хотимії Яновець 1911 р.н.

Третій інший варіант записано від Євдокії Литвинчук.
 Литів шулячеще кіриз Смуляреще,
 Гей, ло-ло-ло, кіриз Смуляреще.*
 То просев дивочок по пари їчок.
 То оне ни дали, шуляком назвали.
 - Бодай, вам, дівочке, з будяку виночкі,
 З будяку виночкі, з кропеве сорочкі.
 Литів шулячеще кіриз Галядинеце,
 То просев дивочок по пари їчок.
 Оне йому дали, соколом назвали.
 - Бодай, вам, дівочке, з цвितочкув виночкі,
 З цвितочкув виночкі, з кужелю сорочкі.

- Ранняя пташено, чого прилїтіла?
- Гей, раненько, чого прилїтіла? **
- Чого прилїтіла? Бо літа хотїла.
- Мене пташкі бели, з веру виганяли,
- Викїдали діти в чужу сторононьку.
- В чужи сторонойци пшанеця по крельця,
- Пшанеця по крильця, горох розстилевся:
- Молодей козаче, чом ни ожиневся?
- Вже твою пшанецю меши проточели,
- Вже твою дівчену генчи заручели.
- Нихай єї точать, мні коровай буде,
- Нихай заручають, она ж моя буде.
- Вже твоя дівчена росла-пириросла,

* "Гей, ло-ло-ло" і друга частина рядка після цезури повторюється за кожним рядком.

** "Гей, раненько" і друга частина рядка після цезури повторюється за кожним рядком.

Росла-пириросла, поставила кросна.
 Шо бирдечком стукне, то й неточка пукне.
 – Доня спати ляже – мама нитке зв'яже.

*Зап. Світлана Богдан 1992 р. у с. Світиязьких Смолярах
 Любомльського р-ну від Євдокії Литвинчук 1913 р.н.*

Посля Масниці (вже той Ступник пруйде), дуждем нидіє
 першуї, ту виходим ввечур на гуліцю. Хлопци круга б'ють, дивчєт
 царіни співають (веснянка ше називаїця). Увечур поспивають д
 якеї вудинанцяти, русходяця. А як співають, ту співають найпершє

У мого проса вілекая роса,
 Вой, куда я піду, той ни зарощуся.
 На наших Смулярах хороши мулудці,
 Купувалі пево (які там дучці, як її називалі...)
 Купувалі пево, то й Надіни дучці.
 Вуна пево пела, та й ни гувурела,
 Зайшла дудомоньку – мати пухвалєла.
 – Правуй, мати, правуй, шоб іще правіла,
 Заплатє за пево, шо дучка вєпіла.
 А мати крєвіця – платєти ни хочиця.
 – Бірє, зєтю, дочку, дам крамну сурочку,
 Бірє, зєтю, дочку, дам крамну сурочку.

Ну, вже й кунєць. Вже другі співають:

Там пуд річкую, пуд бірізкую,
 Гей, я, гей, пуд бірізкую.
 Там майор стуяв, кудільку чісав,
 Кудільку чісав, на Дунай брасав.
 Пливе, куділька, теха пу вуді,
 Теха пу вуді ду меї рудні,
 Уд меї рудні ду меї жуні...

Тутикать є ще бугато... Дупірікать ще співають:

Там, в полю, в полю тре дуруженькі,
 Гей, я, гей, тре дуруженькі.*

* "Гей, я, гей" і друга частина рядка після цезури повторюється з кожним рядком.

Вой, то там ішло тре мускаленькі.
 А іден ішов то й ду матьонкі,
 А другій ішов то й ду мачухі,
 А як третій йшов то й ду систринкі.
 Ду систринкі йшов – хуруше співав,
 Ду матьонкі йшов – у скрипоньку грав,
 Ду мачухі йшов – румнєнько плакав.

А яка ж то гра була "в круга" ?

Не грати "в круга" ?

Кудєсь вудрижуть уд кулоди такого вілекуго круга, мацюгі,
 такої палке, хлопци пудризують і стають на гуліци на
 гуліци, і грають. Дивчєта на миружкові співають, а їх мулудці,
 теї, кутори з неми гуляють, круга б'ють. Поспивають, а
 пукєнуть – і дудом русходяця. Такої ігри гралі. А ше
 такої "старого" гралі: ззаду начєпляюця за кого, він
 гралі, ту називався "старєй корч". І туді співалі:

– Граймо, дивчєта, убирденця,
 Зажинєм хлопци ду свинєнця,
 Сучку вєдуїмо,
 Хлопцям супчику наваримо.
 – Вітє, хлопци, пумувчітє.
 – Вітє, дивчєта, пускачітє.

А куди виходили співати царівни?

Вбираліся вот як. У силі було пу два крижі звездяних, і стил
 гуліця (пусирид сила), ту там і позбираюця. Хлопци
 мацюгамі белі круга (верижуть його, шуб ни пубєвєся, ни
 дубового диякого такого), а дивчєта будуть співати.

А Ви також ходили співати?

Хувєла. Як зайшла замуж, то там був парубок і дівка. Вунє
 і підуть: парубок іде бєти круга, а дівка співати. А я
 мама, дитину, то я думаю: "Що б я свикруси дала, шуб
 пугляділа, шуб я хуч тико зайшла трошка поспівала?".
 пу ду нас ни бардзо далеко, туй міружок, туй гурбочок, де
 "Крижі" називаліся). То я мала ідного грібінцє свикруси,
 пугудєну пукулісалі (може, пугудєну пукулісалі, може, яку
 залітіла, як пуспівалі "Там майор стуяв, кудільке
 як прилітіла дудому, грібінцє шкода, і ни доспівала, і ни

мужу спати, сиджу, кулішу внучі і думаю: “Господі, прусті грешніци, шуб та дитена вмерла”. А я мала шишнайціть літ...

Ще їдну згадала царівну:

Вой, як зійшло, зійшло тре місяци ясных,

Калено-малено, ягудонько дрібна. / 2 р. *

На наших Смулярах тре парубке красних.

Їден парубонько – мулудей Стипаньо,

Другій парубонько – мулудей Іваньо,

Третій парубонько – мулудей Микольо.

Вой, як зійшло, зійшло тре зуронькі ясных,

На наших Смулярах тре дивонькі красних.

Їдна дивонька – мулуда Ярена,

Ї уплила виночка, виночка спудрібна.

Другая дивонька – мулуда Віруня,

Ї уплила виночка, виночка спудрібна.

Третя дивонька – мулуда Людоня,

Ї уплила виночка, виночка спудрібна.

Я Стипаньо каже: “Я Яреню люблю,

Я Яреню люблю, кітайоньку куплю”.

Я Іваньо каже: “Я Виручку люблю,

Я Виручку люблю, я віночка куплю”.

Я Микольо каже: “Людочку люблю,

Я Людочку люблю, кітайоньку куплю”.

*Зап. Світлана Богдан 1992 р. у с. Світязьких Смолярах
Любомльського р-ну від Мотрони Оркиши 1904 р.н.*

МАЇВКИ

Весняні пісні з цією назвою більш притаманні Волині. Як там, так і на Західному Поліссі, де ця назва трапляється лише в окремих місцях, їх відрізняють від веснянок. Особливо старші виконавці, які знають з досвіду, коли співалися ті, а коли інші. Маївкам и вони називають ті пісні, які виконувалися, коли зазеленіє май. Маєм вони називають молоде листя. На Зелених свята маєм прибирали вікна, двері, долівку. Це називалося “маїв-

* “Калено-малено, ягудонько дрібна” повторюється після кожного рядка

Висохлий май ніколи не викидали, треба було тільки злити. Тим-то маївки, радше за все, – це ті пісні, які виконувались під час Зелених свят. У деяких місцевостях Зеленого Полісся (Любешівський, Зарічненський, Дубровицький райони) їх називали “кустовими”, позаяк вони виконувалися в кустах, які супроводжували “куста” – одну зі своїх подруг, з якою до половини прибрану в зелень. “Куста” вели через усе село, і всі частунки – випяtkово пов’язані зі сферою жіночої праці – борошно, сир, сметану, масло, яйця – і направлялися до річки, де вони спливали. Щоправда, топили лише зелень, в яку “куст” був прив’язаний. Але сам ритуал обходу села чи родини виказує звичай прощання з родом. Так дівчина обходила родичів і перед від’їздом збираючись в “чужу стороньку”. Так само і виконували її під час весілля. Так, як і на весіллі, дівчата, які виконували “куста”, влаштовували “беседу”, подібну однаковою мірою як до весілля, так і до давньої тризни, які колись майже не розходилися між собою. Тож не будемо відкидати ймовірності й того, що за незанам’ятних часів, коли дівчина й зелень прив’язувалися як єдине ціле, додому дівчата поверталися без своєї “куста”. Подібні звичаї досі збереглися в наших віддалених більше за Волинь районах, ніж генетично, родичів – індусів.

Цей звичай існують на дуже широкій території. Ще Микола Коцюбинський зафіксував на Полтавщині схожий до західно-українського “куста” обряд “водіння тополі”, який відбувався в тих же традиційних рамках. На Волині майже в той самий час, в останні травня, вшановували “лялю”.

Основною темою “кустових” пісень було пошлюблення. Те ж саме стосується й маївок. Дуже часто це були навіть одні й ті ж пісні, які називалися по-різному. Для прикладу, назва “маївки” зустрічається в Ратнівському, Любешівському та Дубровицькому районах. У двох останніх натомість добре відомі “кустові” пісні. З огляду на побутовий характер цих пісень, вік їх становить, як і вік їхньої назви на цих землях. Вочевидь, вона пов’язана з традицією, запровадженою сюди разом із християнством, бо пов’язана з традиційним словом “май”, що в традиції багатьох індоєвропейських народів означає зелень, хоч дослівно у жодній із мов не зустрічається.

На Західному Поліссі назва “маївка” поширена на місці

колишніх польських та чеських колоній, безпосередньо черпуючи костьоли пов'язаних з латинимовними термінами.

Ще однією примітною рисою побутування весняних пісень є назвою "маївки" є те, що майже завжди поряд з ними вживається інша співзвучна назва – "гаївки".

Віктор Давидюк

Ой на Стиру та й на дощичці

Ой на Стиру та й на дощичці,
Там дівчинонька полощиться,
Полощица, умиваєца,
В черевички обоваєца.
Черевички панотець вкупив,
Щоб хороший молодець полюбив.
А сподничку паніматка дала,
Щоб хороша паненочка була.

Зап. у с. Майдан-Липні Маневицького р-ну

Чула й веснянки, й маївки, й подолянки. Така маївка:

Ой піду я горою,
Хороший хлопець за мною,
Якби мене не любив,
То за мною не ходив.
А то любить, кохає,
Ходить за мною, шукає.

Зап. в с. Городні Любомльського р-ну від Валентини Романюк 1923 р.н. (ПВНЦ. - Ф. 4. - Од. зб. 44. - Арк. 4)

ВОЛОЧЕБНИЧКИ-РАНЦЬОВАЛЬНИЧКИ

Волочебна традиція становить дуже архаїчний пласт народної культури. Поширення її на території Польщі, Білорусі, України навіть Литви наводить на думку про балто-слов'янські корені цього звичаю. Проте він не відомий росіянам, сусідам литовців латишам, а відтак викликає сумніви щодо можливої участі в його обрядотворенні угро-фінського субстрату.

Географічно ареал поширення волочебних обрядів збігається з ареалом поширення тишинецької культури епохи бронзи (XV-XI ст. до н. е.). Названа цієї культури були водночас і рільниками, й скотарями, й землеробами, й ремісниками. Етнічно – це праслов'яни. І литовці, як частково поляки, які до того значною мірою є ще й балтами, не брали тут своєї участі. А германо-балто-слов'янська спільнота, зокрема ще стжижовською культурою (XXI-XVI ст. до н. е.), яка в цей період племена на території південно-східної Польщі, Білорусі та Західної України становили етнокультурну спільноту своїми звичаями майже не відрізнялися. Достеменно важко сказати, чи волочебні звичаї затрималися ще від того часу, але й не виключено, що воно так само неможливо.

Найстарша літературна згадка про волочебників стосується XVI ст. З огляду на те, що волоченим на той час називалася людина, яка належала до феодальної верхівки, то географія поширення цього слова може вивчатися на основі входження українських, білоруських земель до складу Великого Князівства Литовського. Походження слов'янське походження очевидне. Не варто доводити, що воно не з волочинням і не з бродяжництвом, а швидше з боронуванням ріллі. Недаремно ж у Великодні на Великдень, незважаючи на рокове свято, хлопчикам, які брали участь у "волоченні" до хрещених батьків, давали в руки сокиру, щоб продемонструвати заволочити грядку, а водночас довести свою силу до такої роботи, тобто показати силу.

В інших, які виконувалися в цей час, хлопець, якому не давали "волочебника", погоджується лише на дівчину, не жартуючи жертводавцем ні за курку, ні за коня. Це означає, що він належав до багатієв. В багатьох інформаціях із Західного Полісся "волочене" виконувалося до того часу, аж поки не піде в армію, а поки не вийде заміж (с. Чорторійськ Маневицького району Львівської обл.).

В багатьох піснях обділений подається як сирітка, чомусь сідає на стіл, коли інші мостяться біля столу тощо. В наукових дослідженнях питання ритуального сирітства вивчене доволі ґрунтовно. Це пов'язується з відлученням юнака від роду з тим, щоб він міг життєвого досвіду. Таке відлучення відбувалося в формі ритуалу.

Великодні в Україні: Нариси про Великодні свята з народними піснями. Київ: Музична Україна, 1993. – С. 73.

ритуального вигнання. Чимало подібних прикладів надibuємо в казках. Вирушає в них у дорогу дурень, неофіт, який згодом стає справжнім красенем і отримує в винагороду найкращу наречену.

Історія цього сюжету доволі довга, а тому зазнала чимало змін. У найдавніших казках вигнанець-ініціант іде з дому і більше ніколи не повертається. В пізніших сюжетах, проживши життя на чужині, колишній ізгой на рідну землю повертається голубом. Довічне відлучення чоловіка від роду пов'язане з матриархальним громадянством, яке на європейському материкі мало місце до епохи енеоліту. Тим часом у багатьох петрівочних, купальських та деяких весняних піснях трапляються згадки про парубоцькі ватаги, які живуть диким життям. Іноді ці пісні виконуються і як щедрівки. У них ізгої, яким доводилось і жаб їсти, і сучку ссати, і що тільки, завжди повертаються додому. Відбувається це частіше з нагоди жнив, а часом і на Коляду.

Такий поворот відомого сюжету наводить на думку, що з переходом до патріархальних відносин ініціальні мандри не втратили свого змісту, до того ж набули нових рис.

А вже весна, а вже красна –

Із стріх вода капле,

Молодому Іванкові

Мандрівочка пахне,

– співається у веснянці. Як бачимо, мандрівочка пов'язується з весною. Але в іншій веснянці хлопець-сирітка, якому забракло місця за столом, змушений сідати на колодку. Вона, ця колодка, здається, і є розгадкою всього волочільного обряду.

В неосяжному минулому, найвірогідніше, за часів балто-слов'янського, якщо не спільноплемінного, то добросусідського співжиття, юнаки мали зобов'язання перед громадою показати свою силу, а відтак і дорослість, і право на подружнє життя. Основним же мірилом сили, вочевидь, і виступала сукувата колодка, яка водночас слугувала й знаряддям для розпушування ґрунту під ярі культури.

Звичай волочити колодку в кінці зими зберігся майже до наших днів і був дуже поширений на Ковельщині, Турійщині, Любомльщині. Волочили колодку тільки одружені чоловіки, тому в цьому мало хто вбачає зв'язок з великодніми волочільними обрядами в білорусів та риндзювальними на Яворівщині. Сама ж

назва “риндзівка” викликає асоціації винятково з балтськими мовами, у яких звук *дз* в середині слова виглядає більш природним. Але в одній із пісень із Кримна на Камінь-Каширщині співається про “рокові гості-ранцюванники”. А в цій місцевості добре відомо багато пісень, які виконуються з ранньої весни і аж до Зелених свят і мають приспів “рано-рано”. Ареал поширення цього приспіву збігається з межами поширення волочебної традиції в цілому. Пам'ятаючи ж, яких тільки трансформацій зазнавали деякі з давніх слів, пов'язаних з обрядовою практикою, цілком можливо, що й термін “риндзювальники” перетворився в “ранцювальники”. Адже похідних від цього кореня, починаючи від “ранця”, “ральця” на означення великоднього гостинця і закінчуючи “ходити на ралець”, що означало йти вітати, обдаровувати когось, у великодній обрядовій сфері значно більше, ніж похідних від кореня *ринд*.

Колодки ніколи не волочили дівчата. Незважаючи на те, що за великодніми подарунками ходили не лише хрещеники, а й хрещениці, що буде добре видно з нижчеподаних текстів, дівчатам, на відміну від хлопців, борони ніхто не пропонував, тому сирітка в піснях про курочку-рябушку – частіше хлопець, а там, де його з кон'юктурних міркувань виконавці цих пісень усе-таки наважилися підмінити дівчиною, то замість сідати на колодку, всупереч усім правилам “сіли дружечки всі по лавойках, а-а Галюня та й на посагу”.

Ні ритмічний розмір пісні (5 + 5), ні сюжет нічим від пісні про хлопця-сирітку не відрізняються. Але Галюня в ній уже не сирітка, і колодка не для неї. Це зайвий раз підкреслює зв'язок таких пісень з парубоцькою громадою.

Деякі дослідники схильні вбачати в колодці елементи фалічного культу. Якщо вони там і є, то в дуже переробленому вигляді, бо, як свідчать веснянки, походження яких значно раніше, ніж аналізованих пісень, атрибут чоловічого дітородного органу уявлявся завжди в вертикальному положенні. Що ж до змісту збережених волочебних обрядів, то вони відображають часи балто-слов'янської спільноти, які датуються епохою бронзи. Для цих часів фалічний культ вже не мав того значення, що на початку індоевропейського розселення. А в цілому не можна не погодитися з думкою Михайла Грушевського про те, що “організації нежонатой молодіжи в якихось формах існували в нас ще перед розселенням,

так як існують в родоплемінній стадії різних примітивних народів”.¹ А у зв'язку із тим, що пережитки цієї парубоцької громади на обрядовому рівні затрималися до 40-х років ХХ ст., окремі з них мають виразні сліди княжої доби. У волочебній пісні, записаній в околицях Луцька, яка на цій території більше лучиться до щедрівок, ніж до веснянок, але співалася чомусь, як і в білорусів, тільки навесні, є чимало загадкового. Як вона сюди могла потрапити, цікаво не лише з мовного погляду (мурава, шаталися, риб'я), а й з етнографічного (двір – медяний забір, комори щитові – се стовпи дубові, підворітниця – риб'я косточка, посеред двора – кипучий колодець).

Вбачаючи в цій пісні явні сліди запозичення (як у текстуальному, так і в функціональному плані), все ж стримаємося від однозначного висновку, бо й у пісні з Дубровиччини з дуже сумнівною українською лексикою (седла, без долечки, заказалі поседлаті, посажалі), яка з першого погляду є типовим зразком щедрівки, поліщуки вбачають веснянку. А про те, що їй не можна закинути в білоруському походженні, свідчить інша частина лексики, часто-густо підкріплена римунням (“муй батеньку, продай мене молоденьку”, “купи собі кониченька” тощо).

Причини відсутності в цій пісні як жанрово-функціональної, так і національної ідентичності стають трохи зрозумілішими, якщо зважити на наявні в ній ознаки княжої доби: збір на війну з королем, оповіщення про війну в неділю, звичай посилати на війну з хати по одному сину. А та обставина, що в воїна, який удостоюється найвищих почестей (його коня “дочка в ручках веде”), нема сина, схиляє до думки, що в цій пісні просто таки біографічні подробиці із життя князя Романа, оспіваного в багатьох піснях, син якого Данило народився за чотири роки до батькової загибелі.

Як творців, так і виконавців цих пісень мало обходило, яке жанрове визначення їм дати. Тому, незважаючи на виразно присутній мотив волочебництва, їх називають і веснянками, і бабусями, і постовими піснями. Справжня ж суть цих похідних пісень збереглася лише в єдиній із їхніх назв – “похуди”. Щоправда, на сьогодні вона відома в дуже обмеженому локусі – лише на Ковельщині.

Віктор Давидюк.

¹ Грушевський М. Історія української літератури. – Київ, 1993. – Т. 1. – С. 246.

В першу очиридь цокались крашанками, молодь збиралася і співали пісні, діти ходили кругом церкви, дзвонили в дзвони, танцювали “Кривого танця”, співали веснянки.

Зап. у с. Осі Турійського р-ну
(ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб. 210.- Арк. 2).

На Великдень билися яїчками. Другий день Великодня називався волочебний. Ше хлопці обливали дивчат водою.

Зап. у с. Набрусці Маневицького р-ну від О.С.Нероди
1928 р.н. (ПВНЦ. - Ф.-1-А.- Од. зб.5.- Арк.26).

На перший день Паски не можна виходити з хати. То за таким старем обичаєм. От ни до кого ни йшли, а тільки, як прийдуть із церкви, то всі сімєю пуснідають разом та й лягають спати. І до вечора николи ні до кого ни йшли, бо то не можна було.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну
від Івана Швеця.

Майже тиждень, до Провід, можна було іти з волочільним до хрищоників.

Зап. у с. Більській Волі Володимирецького р-ну.

У Старому Чорторійську несуть волочільне і на Паску, і на Коляди.

Зап. у с. Майдані Маневицького р-ну.

В нас хрищени до хрищеників носят волочільне до тих пір, поки ни йде в армію, а дівчині, поки не вийде заміж. А далі хрищоники повинні носити своїм хрищоним.

Зап. у с. Більській Волі Володимирецького р-ну.

Якщо хтось помре перед Паскою, то в ту хату нисли вулучільне і паску, а в тій хаті яїчка ни красили і з тої хати николи в Паску нікуди ни йшли, бо то вже траур.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну.

Коле йшли з вулучільним, то якщо один хрищоник, но нисле по два яїчка, а якщо пару хрищоників в одній хаті, то всім пу два. То, навроно, пу два, щоб в парі були. Нисле паскі, яечок.

Якщо багатющий і добре жив, то ніс по два яйця і кубаске, і паске. Одежі в подарунок ни нусили. Більш нусели пу такій маленькій пасучци, пу пулувині не носили.

Зап. у с.Новому Чорторийську Маневицького р-ну.

Розносили волочільне на другий і третій день Паски, ну, хто ни успіє, то і на Проводи нуселе (на Прувудну ниділю).

Зап. у с. Новому Чорторийську Маневицького р-ну.

Обізатильно хрищонії батьки (хрищони, – так в нас кажуть) нисле пударки до своїх хрищоників. Кулесь було так заведіно, шо нусем тьюлько пу два яйця. То називалося в нас вулучільне.

Зап. у с.Новому Чорторийську Маневицького р-ну.

В другій дань Валецадня ходять ранцювате малої діте ду матю-рив хрищоних, ду родичів ідут, а ду чужех на йдут.

Зап. у с.Залаззі Любешівського р-ну від Марії Миколайчик 1923 р.н., Юстини Гаврилюк 1921 р.н., Софії Сахарчук 1922 р.н.

Як ше-но вхрестять дитину, то мати (не хрищона) дитинки несе ралець для хрищонії; то тилько до року. А дальше хто як хоче, хто ду кого йде.

Зап. у с.Люб'язі Любешівського р-ну від Віри Крукувець 1921 р.н.

Є помню, шо кулась пушла ду свуго дедька, а пушла з падружкую, то він дав їй вдне яйце, а мані – два яечка, бо то я свуга.

Зап. в с.Залаззі Любешівського р-ну від Надії Лавринюк 1942 р.н., Ярини Борисюк 1928 р.н.

Ранець – то, значить, так казале туді, як худале ранцювате, то нуселе яйчка родичам.

Зап. у с.Залаззі Любешівського р-ну від Надії Лавринюк 1942 р.н., Ярини Борисюк 1928 р.н.

Ага, вчеплять табі боруну, та й будаш вулучете. Вулучільник. Так називаєца, бо буруною вулучети.

Із вулучільним пу всіх ни худали, а тьюлько до родичив – ду дідда, титке, хрищоних. Нуселе по вдному яйчку, більш чугось ни давале никому. Казале: “О, яйця вже дала”.

Зап. 1996 р. у с.Залаззі Любешівського р-ну від Надії Лавринюк 1942 р.н., Ярини Борисюк 1928 р.н.

Діти саме ду хрищоних ходеле, а хрищонії ду дитей не. Тьюлько шо раз рузведнювалося, то зразу біжат.

Зап. 1996 р. у с.Залаззі Любешівського р-ну від Надії Лавринюк 1942 р.н., Ярини Борисюк 1928 р.н.

“Треба борону вчипета, шо б по вгороду вулучета”.

А таку “борону” чіпляли дивчатам, шо мали ваходита замуж. Робали тоє перад Паскою. Нащо воно було – ништо вже ни памятає.

Зап. в с.Залаззі Любешівського р-ну від Ярини Борисюк 1928 р.н.

На перший день йти ни можна зовсім нікуди – ни ду хрищоників своїх, ни так в гості. Яйчка в нас тожє красять і цибулником, і красками. Красять тико курячі яйчка, а качі і гіндичі – не. Але в нас ни святять і ни паски, і ни яйчка, хоч і пишемо і паску, і варимо яйчка. Волочебне несуть тилькі хрещеник ам хрещені батьки.

З кришки консерви брали таку бляшанку, скручували в кульчок і розписували воском розтопленим писанки.

Зап. в с.Мочулках Турійського р-ну від Уляни Кот 1915 р.н.

З волочільним тилькі батьки ходили до своїх хрещеників. От прийде, да скаже: “Христос Воскрес!” І так три рази. Потім вгостять тую куму.

Зап. в с.Погулянці Маневицького р-ну від Галини Мочоброди 1943 р.н.

Пирисвяткуймо Благовісника, і догїр вже посла Благовісника (бо то нищаслевий день на Благовісника) назбираймо яець і малюїм. Яке теї яйця, куторії нанесуть куре до Вілікудня, ту вже ме їх тримаїм на Паску, бо вони свіжії. То бірем теї яйця малюїм. Віск бірем справідлевій, бу той штучний, то ни добре, ’блазить. Мальовати бірем такєї дропки, загїнаїм, маленькії отакєї-во-во і

роспікаймо. Він роспікаїця і бірем пу яйцьові водимо, віск пу яйцьові ходить, падає з того. І вже так теї яйця й складаім, і складаім. А вже на Паску, пірид Вілекудньом, уд Вербници, ни дають нам яець малювати: вже тримають на Паску, щоб буле свіжи яйця сьватети. Дупірикать дуждем Віликодни п'єтници, суботи, бірем краску (сеню, зильону, вишньову), лєстя цибулі намочимо, пумокне два дні, саджеймо яйця мочимо. А як красети краскую, то бірем воду, заварим тать як краскую красети всякою, тико ни на купу їдну, тико кожду усобно, щоб їдна другу ни натягнула. Заваримо, всепим, розмолодиця, завариця, пустаівм, вестине. Дупірикать в земну воду кладем яйця, трошка путкіпеть, звараця і вітягаім дупір, вітираім. І вже, як ме вітираім, хто ше хоче, щоб лісконюще було, хуруше, вулійом чуть пумаже (кіко там вулій натягне в себе), то буде лісконюще, хуруше. А як не, ту й так буде.

А вже на Провуди малюймо на третій день Паскі, щоб на Провуди свіжих намалювати. Ду самого Знесиння яйця ще малювани і добри, а вже вуд Знесиння канчаїця малюванне, вже ни Паска, вже пучинаїця Трійця.

Як хочиш, щоб добре яйця пукраселіся, шуб ни пузалівало, ту те вузьме пуд спід пудстиле трапку такую, щоб добре ни пікло ду каструлі: ту воно, як ни буди піче, скризь їднакувий вопар, ту буде їднакуве, ни заліє. А як вуно буде їдне ду другого притуляне, гаречує, ту буде залетує, віск ублізе і буде пукрашане те місце, де песанне, де той віск. А як вуно їднакуво, ту скризь буде біли віск, а те яйце буде, як чирвоная краска – ту чирвоне, як сеня, як зілена – ту зілене. А як у манишові красети, ту яйце зварє і умалюй, і дупірика в гаречи манеш влуже, шуб вуно тико чуть нагрілуся, бо манеш налазить скрізя. В манишові ни можна варети, бо манеш налізе у те малюванне, у віск. А як те тико-но в манеш уставиш, вуно згарачіє, ту тико віск ублізе.

– А що таке маниш?

– А ту такеї манеш, шо вот те девися – він сеній, а красиш – чирвонує. Він називаїця манеш, ни краска, манеш такеї.

Малювали яйця малеркую, але я рускажу, як ту малерку роблять. Хочиш зроби ти малерку, возьмиш м'якусинькі бляхі, врижиш такого лісточка і загнеш утроє, шуб так трошичка дзюрочка була, шуб вона набірала віск, а віск має бути чісти. А як ї біреш, на дручок замутаїш дротом, бо мона й неткую, але нетка

бгуреть, бу ї' в огонь грііш, шоб нагріти, і вуна вже нагріта, руспичеця, за дручок тримаїш, шуб в руці ни пік.

А як не, ту возьмиш і забурси с чиривека, ветягниш с теї забурси круглінькі – і здушиш, і здушиш їх, добре пудладиш і всадиш у дручечок, і дротиком пу'бмотуїш, а не – ту й неткую. І тоже биреш у віск мачеїш, і руспікаїш, і малюєш. Ту називаїця у нас малерка, ту малеручка такая маленькая.

– А як оті узори на яйцях називаються?

– А дупірикать хочиш малювати – мона грабильками, хочиш малювати – можиш цвितками, а хочиш малювати – можиш лєбідами, пташкамі (я і пташкамі малюю бугато).

– А хто Вас навчив малювати?

– А хто ж малювати учить? А я була самая, ме буле й сірутами. Ме самеї годуваліся, ту ме тико всього де учеліся, шо ме ни рубелі, шо в кого пубачимо. А нам нихто ни пуказував і нищо. Але ме так робімо, тать як і всі люде, теї, шу з матирема і з батькамі. І я вже жию вісюмдисет вісюм літ, і я ще ни забулася малювати. Ще я втакрік, ду мене нанеслі яець, ту я ще їх убмалювала, якєх тре копі яець. А шиздисет яець – ту то копа називаїця. Ту я тре рази пу шиздисет яець убмалювала утакрік. Бу я нец ни рубела, а сиділа й малювала. Ту де було й добре, де було й ни добре. Воть як уже.

– А від Вас хтось уже навчився малювати?

– А вуд мене ту вже навчеліся. Муя дучка так хуруше малює клєстучкую, грабильками, цвіточками. Вона втакрік дивелася на к'яти (буле на вукні цвітке, к'яти, лісточкі) і малювала. І муя внука бардзо хуруше вміє малювати, та, шо в 'Стилузі. А та, шо в хати, то лїнуїця, ни хоче.

Зап. Світлана Богдан 1992 р. у с. Столенських Смолярах Любомльського р-ну від Мотрони Оркиш 1904 р.н.

Красили з цибулі листям і з кори дуба. І з сіна така сіянка вітрясувалася, з дубини був такий колір чорний, а з синянки жовтеньке. (Тò те насіння з сіна і сміттячко).

Зап. в с. Погулянці Маневицького р-ну від Галини Мочєброди 1943 р.н.

Цибульні луспайкі складають у торбу, накладають яйця і так вже варять. Красили і гілками тополю (колір ставав жовтий) і

патрухою (така як конюшина), волошкою (жовтий колір ставав). Брала любі листочки, прикладали до яєць і в цибулинку варили. Красили і корою дуба, і молодим житом – то ставав салативий колір.

Зап. у с. Більській Волі Володимирецького р-ну від Євгенії Кльок 1928 р.н.

Одного року Паска і Благовіщинне попали в один день. Люди зібралися в церкві. Батюшка вів 'тправу. Вже над ранок мало розвиднятися. Худоба реве, а не розвиднюється. А в церкві правили за Паску, а за Благовіщення не. Забулися. Як вони до календаря – Благовіщення. Стали правити. Стало розвиднятися, а вже впудня.

Зап. у с. Більській Волі Володимирецького р-ну від Євгенії Кльок 1928 р.н.

Брали віск, розтоплювали, малювали такою тоненькою паличкою, тоненькими рисочками. Малювали такі стяжечки, лінії (від носочка до срачки (до пухі), кубічки, ромбіки, квадратики, цяточки.

Зап. у с. Старому Чорторійську Маневицького р-ну від Катерини Швець 1947 р.н. (уродженки с. Майдан Ковельського району).

Якщо попадала тепла весною Паска, то молодьож ішла на луг і співали веснянки, маївки, вили вінки.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну від Івана Швеця 1948 р.н.

Наварували яйця цибулником, житом. Якщо красили житом, то треба було нажинати ще молодесеньке зелене житечко, варили яйця в цьому, і вони були зелені, красиві. Як була пізня Паска, то брали листочки, наприклад, од смородіни, прикладали до яйця, зав'язували ниточкою і так варили. Але то було вже іскуство. І з ольхи листочки брали, бо він такий ліпкий, то і гарнішії малюночки виходили.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну від Івана Швеця 1948 р.н.

Як тільки приходили із церкви, брали свячене яйце, кидали його у холодну воду, потім вмивалися тим яйцем. Вийнявши його із води, обмивалися (по всьому лиці поводять, поводять), щоб гарною бути на лиці. Це робили тільки дівчата.

Зап. у с. Старому Чорторійську Маневицького р-ну від Катерини Швець 1947 р. н. (уродженки с. Майдан Ковельського району).

Люди вже зараз знають, що на ці свята ні можна нічого робити, а ми колись на Проводи взяли коні, щоб посадити картошку, бо ні можна було достати коней. То приорали на Проводи, і вона не шийшла, а пустила пагони вниз.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну від Івана Швеця 1948 р.н.

Колись ходили і до річки Стиру, і до лісу на Паску. А старі посідають на призбі і сидять. І обговорюють, чи хто не так убрався, той напився, той те не так зробив, той те не так.

Як посвящать все, то ту свячону паску дають худобі, птиці по кусочку.

Яїчка називали тільки крашанки.

А як хрищоний іде до хрищоника, то каже: "Пунису вулучільне хрищоникам". Яїчка варили кому було врем'я. В нас то тільки жінке варили, а чулувіке не. То чигуна цибулнику намісить жінка, чи в сетці варили яїчка.

Зап. у с. Новому Чорторійську Маневицького р-ну від Івана Швеця 1948 р.н.

Хлопці робили і писанки, малювали воском, щоб були узорі: квіточки, листочки, поясочка тако впопирок, крапочки.

Зап. у с. Більській Волі Володимирецького р-ну від Євгенії Кльок 1928 р.н.

Давали малим дітям граблі. Піде до хрищоного волочете, а хрищоний дає грабельке: "Йде, йде, заволоче поле, то дам тобі тоді яєчко".

Зап. у с. Пульмі Шацького р-ну від Софії Мацько 1934 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.161.- Арк.4-5)

Казали: "Чого не приніс борону, де твоя борона, якшо прийшов волочити?"

Зап. у с. Грабові Шацького р-ну від Антоніни Сучок 1926 р.н. (ПВНЦ - Ф.1-Б.- Од. зб.63.- Арк.2)

Другий день Великодня називався волочелним. У цей день хлопці і дівчата обливали один одного.

*Зап. у с.Щедрогорі Ратнівського р-ну
(ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.174.- Арк.3)*

Була у баби курка рабейка

Була у баби курка рабейка,
Знесла баби сорок яїчок.
Прийшли до баби бабини внучки,
Дала всім баба по яїчкови.
Сиритци ни стало
Де й плакати стало.
Пушла сирота кругом болота,
Знайшла сирота горщик золота.
Прийшла до баби похвалетися.
Баба їй каже: "Поминеймося".
Сирота каже: "А я не буду,
Мое золотце кень – покотиться,
Ваше їчко кень – розоб'їться".
(ПВНЦ. Ф.1.- Б.- Од. зб.156.- Арк.4)

Ой була в бабоньки
курочка рабонька.
Ой то вона знесла
сорок пар яєчок.
То прийшло до неї
сорок пар онучок.
Усім подавала,
одному не стало.
Одному не стало,
то плакати стало.
– Ой не плач, синоньку,
не плач, дитинонько.
Я тобі дарую
курочку рабоньку.
Вин курочку бере,
бабоньці не дзенькує.
– Дарую, синоньку,
дівчинку-молодку!

Вин шапку здиймає,
бабоньци дзенькує.

Зап. Олена Цвид 1993 р. у с.Світязі Шацького р-ну.

Сюю пісню спували в пист перед Паскою:

Ой була в бабуси
Курочка-рябушка.
Гей, курочка-рябушка.
Ой то вона знесла
Сорок пар яєчок.
Гей, сорок пар яєчок.
То прийшло до єї
Сорок пар онучок.
Гей, сорок пар онучок.
Й усім подавала,
Єдному не стало. / 2 р.
Єдному не стало
І плакати стало. / 2 р.
І плакати стало:
– Давай, бабо, сало. / 2 р.
Баба з гори впала,
Впала – не достала. / 2 р.
– Ой дарую, сенку,
Курочку-рабушку. / 2 р.
Вин курочку бере,
Бабци не дзінкує. / 2 р.
– Ой дарую, сенку,
Дівчину молоду. / 2 р.
Вин дівчину бере,
Вже бабци дзінкує. / 2 р.
Вже бабци дзінкує
І в ножки впадає. / 2 р.

Зап. у с.Світязі Шацького р-ну

По гулиці по широкій,
По мураві по зеленій,
Ішли-брели волочєбники.
Шаталися-питалися

Того сила, того двура:
 - Чий це двір - медяний забір,
 Комори щитові,
 Се стовпи дубові,
 Підворітниця - риб'я косточка,
 Посереддвора - кипучий колодязь?
Зап. у с. Заборолі Луцького р-ну.

Ой бігла сучка рогом, рогом,
 За нею хлопці бігом, бігом.
 Воне думале, що то мате,
 Перекотеле - стале ссате.
 А сучка стала: "Гав-гав-гав-гав!"
 А хлопці кажуть: "Ай-ай-ай-ай!"
Зап. у с. Пульмі Шацького р-ну.

Ішли хлопці бервани, бервани,
 Їли сучку з червами, червами.
 Ішли дівки кладками, кладками,
 Пили воду шклянками, шклянками.

*Зап. у с. Карасині Камінь-Каширського р-ну
 (ПВНЦ. · Ф.1-А.- Од. зб.2.- Арк.10)*

- В мене з Берестя всі пісні... Тих писень тут нема... А я колішні тії пісні, що мене маті моя учила.
- То мати Вас ще назчила в Бересті?
- Но.
- Це той Бересть, що в Білорусії тепер, чи який Бересть?
- Шо під Дубровицею. Бересте. Бересте!
- То ви називаєте його Бересть?
- Бересте. Бересте. А ето - Лутинск.
- А коли ту пісню про Романа, що в Романа нема сина, її будь-коли співали?
- Ето веснянка!
- То веснянка-таки?
- Веснянка називаєца. Ето веснянка. Ето бало ми навесні малі такі! Ето... у суботу вже ввечері повіходім і слева-а-а-ем її вже. Тож не оно вона... і ше багато є таких песень.

- А ви не можете її зараз наспівати ту пісню?
- Яку?
- Ту, про Романа.
- Чому не можна?!
- Заспівайте, будь ласка.

Ой в неділю рано-рано

Спокійно. $\text{♩} = 112$

Ой в не - ді - лю ра - но - ра - но. ой в не - ді - лю
 ра - но - ра - но за - ка - за - лі на во - й - но - нь - ку.

Ой в неділю рано-рано /2р.
 Заказали на войноньку
 І старому, і малому, / 2 р.
 І Роману молодому.
 У Романа нема коня, /2р.
 Й а в Романа нема седла.
 Й а в Романа нема сена -
 Є в Романа три донечки, /2р.
 Усі вони без долечки.
 Одна каже: "Муї батеньку,
 Продай мене молоденьку, / 2 р.
 Купи собі коніченька".
 Друга каже: "Муї батеньку,
 Продай мене молоденьку, / 2 р.
 Купи собі сіделечко".
 Третя каже: "Муї батеньку,
 А я сяду да й поїду / 2 р.
 До короля на войноньку".
 Й усі коні поседлалі, /2р.
 Усі сини посажали.

Романув кунь той таки йде,
Його дочка в ручках веде.
Таке дітя робочее, /2р.
До ділечка охочее.

- Дякую.

- Да й вам Роман. Ето пісня хвайна така вона собі. Ето веснянка.

- То дівчата дорослі співали, вже таку... Такі... не діти?

- Дорослі, дорослі такі вже співали. Дорослі, велікі девчата. Да повстаєм досвет, да прадемо, а маті моя нас вучит ети песні всякі співать, да й ми так співали.

- А ще навесні які пісні співали?

- Всякі співали. Я заспеваю вам, як...

Смутний вечор, тіхий ранок, /2р.

Десь поїхав муй коханок.

Десь поїхав да й барица, /2р.

Серце мое печалица.

Ох, вун еде, а я бачу, /2р.

Вун смиєца, а я плачу.

Нагайкою коня крас, /2р.

Всю Україну об'єжає.

Як об'єхав всю Україну, /2р.

Пустів коня на долину.

Пустів коня на долину, /2р.

А седелце на каліну.

Й а седелце на каліну, /2р.

Я сам ляжу опочину.

Ідут девки жито жаті, /2р.

- Й устань, козак, 'оді спаті.

Й устань, козак, 'оді спаті, /2р.

Твого коня не відаті.

Бо вже твуй кунь за три мілі /2р.

Віє в траві при долині.

Віє в траві при долині, /2р.

Віпів води Дунай цилій.

- Дякую. А як у вас кажуть на те, що вдягають коня, щоб їздити верхи: седло, седло, чи як?

- Седло, ну. Тож ви чуєте...

- То я чую, шо в пісні седло.

- "Всі коні поседлалі, всі сини посажалі". То ж на седла, ето.

- То на що, що кажуть?

- На седла. Ну.

- Маті ж моя, маті,

Шось маю казаті:

Вже лета проходят,

А я не жонати...

Вже літа проходят,

А я не жонатий,

Насіяв ячменю -

Ні з ким позбираті.

Насіяв ячменю -

Ні з ким позбираті,

Приїде темна ночка -

Ні з ким розмовляті.

- Ох, 'озьми, синочку,

Рубля золотого,

Копи ти, синочку,

Коня вороного.

Копи ти, синочку,

Коня вороного.

Да постав на стані,

Говори до його.

- Я до його баю,

А вун не озвеца,

Та мое сердейко

Начетверо рвеца.

Ох, коню, муй коню,

Шо тобі до дело,

Шо тобі до дело,

Чи говес, чи сено.

Мені ни до дело

Ні говес, ні сено,

Оно мне до деле

Корчомки вустіі.

Корчомки вустіі,

Сулечка частіі.

О ти пуйди сам же
 До корчомки піті,
 А мене пуставиш
 Сиру землю біті.
 Ой ти сам же пойдеш
 В пухови подушки,
 А мене пудкінеш
 З седла потерушки.

*Зап. 5.05.2003 р. у с.Лютинську Дубровицького р-ну
 від Марини Шинкар 1919 р.н.*

- На Великдень у вас ходили хрещені батьки до своїх хрещеників?
- Коли? На Великдень?
- Так. На другий день Великодня.
- Онде ходят у Лютинску, а в нас, в Бересті, то не ходілі, хіба мо' тепер уже ходят. Мо', перемінилося. Бо як мі були ші малимі, то як в мене було два брати таких менших, а я вже бульшенька була трошки, то я їх за руки 'озьму, да вже пуйдем до бабі волочилно... До тої баби, шо бабила. Да вже йде до тої баби, а тая баба посажає за стул, да вже... накладе тих... паски, ето яец. Да вже ..., бежимо до хати вже.
- То називалося волочилно?
- То волочивне називалося.
- Волочивне. А тих дітей, що ходили до хрещених батьків, як їх називали? Не називали волочевниками?
- Тоже називалі.
- А от як приходили вони до хрещених батьків, чи їм, жартуючи, не давали граблі, щоб вони волочили поле?
- Не, у нас не (сміється).

*Зап. 5.05.2003 р. у с.Лютинську Дубровицького р-ну
 від Марини Шинкар 1919 р.н.*

- Як у вас грали "Заїнька"?
- Одна дівчина в колі. Інші бируться за руки, ходять кружка й співають:

Ой никуди загінци
 Да й ни виглянути,
 Ой никуди загінци
 Да й ни вискочити.

Загінко, за головочку,
 Загінко, за руку,
 Загінко, за колінце,
 Візьмися у боки
 Да й поскавчи скоки.
 Загінко, вберися,
 Красної пані вклонися.

Да й дівчина обирає вже собі заміну. Сю гру грали пирид Вилекоднем.

*Зап. Леся Хомич у с.Серхові Маневицького р-ну
 від Агафії Музичук 1916 р.н.*

Грале "Кривого танця".

*Зап. у с.Пульмі Шацького р-ну
 (ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.109.- Арк.68)*

В курчах дубини робили гойдалку й ходили гойдатися. Билися січками, як поб'є, то вже і забирає.

*Зап. у с.Волошках Ковельського р-ну
 (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.58.- Арк.26)*

Грали у "реда". Збиралось 7-8 чоловік. Клади кожен по 1 крашанці под шапку, змішували яйця. Тоді кожен виймав яйце не дивлячись. Бились яйцями між собою. В кого була найміцніша крашанка, той забирав всі крашанки собі. Цю гру грали дорослі.

*Зап. у с.Підріччі Камінь-Каширського р-ну
 (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.41.- Арк.2)*

"Кривого танцю" водили на Паску. Примовляли:

Кривого танця
 Не виступіло з танця.
 Тином, тином, тинovali,
 З танця не виступали.

Брались за руки і водили кружка, ходили одна за одною.

*Зап. у с.Річиці Ратнівського р-ну від Марії Супрунок
 1922 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб. 24)*

Й упав зайчик
 На пуловуйку,

Взявся зайчик
За гуловуйку.
Зайчикок, скочки-бочкі,
Зайчикок, обернись,
Кого любиш – обнімись.

*Зап. у с. Словатичах Ківерцівського р-ну від
Віри Смоляр (ПВНЦ. - Ф.2.-Од. зб.145.- Арк.26.)*

– Чи була у вас гра “Заїнька”?
– Не. Може – “Закідка”?

*Зап. у с. Рудці-Червинській Камінь-Каширського р-ну.
(ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.48.- Арк.25.)*

Палили вогні, через той вогонь перебігали. Грали “кривого танця”.

*Зап. у с. Козлиничах Ковельського р-ну від Ганни Клімчук
(ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.32.- Арк.5.)*

Навесні грали “гарабейку” на гулиці. Вибирають матку й ловителя. Грають скіки хоч людей. Беруться усі одне за одного. Хто крепший, стає за матку попереду. Проти його ловитель. Він ловить, а матка одганяє, і співають пісні.

А гарабейка,
Жінка маленька,
Сидит на кулочку,
Пряде на сорочку.
Як виведе нитку,
То пошиєм свитку.
Як виведе другу,
Пошиєм радіюгу.

Ловителю співали:

В мене диток
Повен куток,
А в тебе єднейке
Та й тее дурненьке.

Як зловит ловитель пару чоловік із цепі, то він стає за матку.

*Зап. у с. Вовчецьку Маневицького р-ну від К. Міцюк.
(ПВНЦ. - Ф.1-А.- Од. зб.15.- Арк.2.)*

– Чи була у вас гра “Загінка”?

– “Закідка”, може?

*Зап. у с. Боровичах Маневицького р-ну від Анастасії
Мельник 1930 р. н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.149.- Арк.9.)*

Грали “кремнового”.

Коло кривого колеса, колеса,
Згубив Іванко пояса, пояса.
Біжить Наташа та й плаче, плаче:
– Вернися, Іванку, козаче, козаче.

*Зап. у с. Сомині Турійського р-ну від Онисії Хомич
1929 р. н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.7.- Арк.55.)*

“Криве ребро” (ключ).

*Зап. у с. Хворостові Любомльського р-ну від Наталії
Гром 1921 р. н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б.- Од. зб.2.- Арк.5.)*

Гра “Плетінка”.

Берутся за руки, а потом заплутуюца.

Плиту, плиту плетіночку
З зиленого барвіночку.
Сито-решето,
Зелене зіллячко,
На все село весело!
Пристань, пристань
До Вербана,
Буде тобі,
Як у пана.

*Зап. Леся Хомич 1995 р. у с. Серхові Маневицького р-ну
від Агафії Музичук 1916 р. н.*

Скочив зайчик в ополоночку,
Взявся собі за головочку.
Тепер тобі, зайчику, та й не вискочити,
Тепер тобі, зайчику, та й не виглянути!
Иди до Дунаю, бери дівку скраю.

Співали геть до пізньої ночі.

*Зап. у с. Чорноплесах Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.
1.- Од. зб.128.- Арк.3.)*

На Великдень грали “бвтуна”. Ідному зав’езували очі, клали їще і крутили його три рази. А путем він треба щоб рузбив тичкію те їще. Хлопци з дивчетами були разом.

Зап. у с. Білині Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.57.- Арк.3.)

Знаймо “загінку”. Позбіраються, починаються, один в заду. І тиї кружаця, а того, той пустить, задній, і він полетить, ото “загінка”.

Зап. у с. Пульмі Шацького р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.-Б.- Од. зб.161.- Арк.4-5.)

Грали гру “Заїнка”. Дивчета ставали в кружок, а одна з їх ставала в середину, і співали:

Заїнку, заїнку, нігде тобі

Та й не вискочити.

Заїнку, заїнку, нігде тобі

Та й не виглянути.

Вмийся, втрися, а хто тобі

Любий, милий – обиймися.

І вибирає другу, обиймаючи неї.

Зап. у с. Черемшинці Старовижівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.199.- Арк.3.)

В великодній пист грали “картаче”.

Один сидить і тримає одіяло. Другому накриває голову одіялом і його б’ють. А він має вгадати, хто вдарив.

Зап. у с. Щедрогорі Ратнівського р-ну від Зінаїди Криць 1920 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.24.- Арк.2.)

А була ще така “Свиня”. Кожин викопує собі ямку, і в кожного є палка, м’ячик. Кожин другому старається загнати м’ячика палкою в ямку. Кому зажинуть, той і “свиня”.

Грали навесні.

Зап. у с. Оконську Маневицького р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.147.- Арк.3.)

Як стрінеш вовка в лісі, треба мати вогонь, щоб його відлякати. Одна баба перед тим, як виганяти худобу, обходила її і казала якісь слова. Вовки кругом вили, а худоби не чіпали.

Зап. у с. Голобах Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.59.- Арк.52.)

Тре кричати: “радюга, радюга”, а як кричеш “вовк!” – одразу захрепниш.

Колись вмилі замовляти, шо вовк прийде до корови, то ни возьме.

Зап. у с. Карасині Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.27-А.- Арк.7.)

Коли худоба загубилася в лісі, то вбивали свяченого мужа в стину, щоб не попалася вовкові в очі.

Зап. у с. Верхх Камінь-Каширського р-ну від Юстини Купчик 1915 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.4-А.- Арк.14.)

Ми знали, шо якщо сорока кричить, то вже вовк близько. І тоді ми забирали куруви і гнали дудом.

Зап. у с. Липні Ківерцівського р-ну від Параски Гамули 1928 р.н. (ПВНЦ. - Ф.2.- Од. зб.136.- Арк.25.)

Засмалев головеньку, щоб диміла, і кричев: “Гі-да-га”.

Зап. у с. Залисцях Ратнівського р-ну від Тетяни Лях 1926 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1.-Б.- Од. зб.69.- Арк.6.)

Туді ни мона кричати слова “вовк”, бо хропнеш і ни зможеш гуверете, а треба кричете: “Дядьку, дядьку”. А можна і клекати пу іміні кугось із пукійних рідних.

Зап. у с. Горках Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.87-А.- Арк.13.)

Казали, якщо на Юрія в хливи ножа гостраком в день встро- мите, то вже нишо ни возьме худобу.

Зап. у с. Кричевичах Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.66.- Арк.12.)

... На межі стелили портовину, клали хліб-сіть. Тричі обходили поле. Потім розувалися і руками збирали росу в слючок. Кропили нею дітей, вмивалися рососою і приказували: “Зроси вам!” Снідали.

Зап. у с. Соловичях Турійського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.-Б.- Од. зб.86.- Арк.36.)

Господар і господиня беруть пироги і йдуть в поле. Беруть кладуть пироги, по чотирьох углах поля по пирогові, а п'ятого пирога котять по озимині. Господар качається першим, а потім господиня.

Зап. у с. Гаруші Турійського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 214. - Арк. 28.)

Була поговорка, що їхали люди і застряли в болоті, і почали просити. Як вже не просили: і "свята Дорота, витягни з болота!", і по-другому, і ніяк не могли вилізти, а потім один чоловік крикнув: "Святий Юрій, витягни з баюри!" Раз – і коні пішли, а всі кажуть тоді, от що мужик – то не баба.

Зап. у с. Забужжі Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 118. - Арк. 10-11.)

Обходили, оглядали. Казали: "Як півень сховаєця в житі, то буде врожай, а коли воробель, то не буде".

Зап. у с. Галиній Волі Старовижівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1-А. - Од. зб. 46. - Арк. 8.)

Закопували. Яїчка брале, як поїдять і вже встануть, сиплють з портовини крошке, то кажуть "Пташечке, пташечке, позбирайте крошничке, бо ш як ни визбираєте, то виздыхаїте".

Зап. у с. Смідині Старовижівського р-ну від Єви Ваць 1928 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 49. - Арк. 22.)

Закопують. Щоб ни було колючого будяку на городі. Беруть на кубло ложать шкарлупе, то куре будуть нистеса дома, а ни в сусіда.

Зап. у с. Стобихві Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 45. - Арк. 20.)

Качалися по збожі, по жити, по пшеници. На Юрія качали пироги, щоб було з чого їх пикти. А остатки їхні закопували в землю, щоб кроти не точили зимлі.

Зап. у с. Грабові Старовижівського р-ну від Єфросинії Мартинюк 1923 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 155. - Арк. 14.)

Так, ішли в пшеницю, качалися, щоб велика пшениця росла. Говорили: "Роди, Боже, жито, пшеницю, для нас усіх: сліпих, глухих і т. д."

Зап. в снт Любитові Ковельського р-ну від Віри Цвід 1933 р.н., Анастасії Оксенюк 1927 р. н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 133. - Арк. 9-10.)

Було, що святити, в дверях рушника свяченого клали, сокиру бивали в поріг, вербою свяченою виганяли.

Зап. у с. Кухарях Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 65. - Арк. 25.)

Качалися, вобідали на полі. Брали ту костюмашку, що м'ясо пекли, і закопували на полі, щоб родило.

Зап. у с. Поліському Березнівського р-ну Рівненської обл. від Анастасії Демчик 1933 р.н., Любові Цапук 1932 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 118. - Арк. 55.)

Казали, на Юрія знахуровитий день. Як по росі на Юрія покачатись, то не буде ран на тілі. Як попасти корову на ту росу, то полезно для скотини.

Зап. у с. Видерті Камінь-Каширського р-ну від Олени Рудь 1927 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 19.)

Обходили [поля]. Брали дітей та качелися по житі чи по пшениці. Напекуть пироги з бобу чи картошки, яйце зварять й примовляють: "Котися, єчко, щоб таке було черничко". Пироги зідали.

Зап. у с. Велимчі Ратнівського р-ну від Миколи Сечіня 1915 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 23. - Арк. 15.)

... Йдуть Юріювати. Бируть горілку, пироги, яйце. "Кицькі – кицькі, яечко, щоб виростло ядречко". Седут, поїдет, поспивають: "На Юрія вола пропила", "Я свого роду, я свого батька багатого, хорошего", "Я свого роду хорошего, вбогого" – та додому йдуть.

Зап. у с. Качині Камінь-Каширського р-ну від Ганни Назарук 1925 р.н., Хевронії Андріївської 1922 р.н.

... Коли господар прийде на поле, і на полі буде сидіти ворон, значить буде хороший урожай.

Зап. у с. Красці Ратнівського р-ну від Є. Денисюк 1930 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 164.)

– Чи були у вас якісь звичаї при першому вигоні худоби на пашу?

– Були. Коров святили свяченою водою. Кійка, з яким виганяли корови, берегли цілий день. Кажали, якщо згубиш того кійка, то будуть губитися корови. Тривало то всьо один день.

Зап. у с. Олександрії Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 47. - Арк. 9.)

А клали^с перед дверима їце, щоб корова була кругла, як те їце.

Зап. у с. Черчі (Підбороччі) Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 52. - Арк. 29.)

Таке було. Пояса протягували через замок, клали на порозі, щоб худоба не дівалася. Ше клали яйце, щоб худоба була такою самою (круглою). На пашу брали з собою свячену паску.

Зап. у с. Черчі Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 53. - Арк. 10.)

Свячени шкарлупки на воду все нусили. Куди вудичка занесе. Терли і розсівали на полі там, де росте будяк.

Святу кістку закопують з мнеса, щоб будяку ни було.

Зап. у с. Шлапані Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 95. - Арк. 29.)

Закопували, щоб нигде ни галялось, ще й приказували: “Кітю, кітю, пирожок, щоб вирос великий колосок, а з того колосочка – повна жита бочка”.

Зап. у с. Журавлині Старовижівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 81. - Арк. 8.)

– Як у вас називалася гра, учасники якої чіплялися один за одного, і перший тягнув увесь ключ, виробляючи викрутаси?

– “Мати – шуки”. Отак називається.

Зап. у с. Годомичах Маневського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 100. - Арк. 6.)

Коли хазяїн ніс свячену паску додому, то раніше з паскою обходив кругом хліва три рази, а потім ніс її до хати. На Великдень

снідали з свічкою. Як горить свічка на Великдень, таке буде й літо, якщо тріщить – літо громове.

Зап. у с. Залазі Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 92. - Арк. 11.)

Били свячонию вирбою і мазали хребта глиною, щоб ни кусала мошка. А ше клали пуд пуриг ключа, і курова пириходила чириз його, і казали, що буде триматися стада, глядіти його. А ше курову николи ни били смальянию тичкію, бо буде худнути.

Зап. у с. Біліні Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 57. - Арк. 12.)

Як тилькі-но худоба стане пастися, треба гобийти із свачоним яйцем і закопати, щоб доїлася.

Закопували там, де було крепко багато будяків.

Зап. у с. Великій Осниці Маневського р-ну від Н. Шилік 1927 р.н., М. Стрисяк 1930 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-А. - Од. зб. 12. - Арк. 18.)

Обходили. Брали крашанки і качалися по полях, щоб жито родило. Потім закопували шкарлупки в землю і говорили: “Роди, Боже, жито, пшеницю і всяку пашницю”.

Лякали вовків, коли не було рут'я, знімаєш пояса, і били по чоботах.

Зап. у с. Уляниках Рожницького р-ну від М. Зубика 1915 р.н. (ПВНЦ. - Ф.4. - Од. зб. 31. - Арк. 17.)

Свячени кости закопують на тим поли, де будяку багато.

Зап. у с. Самарах Ратнівського р-ну від О. Касянчук 1926 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб. 23. - Арк. 78.)

Грали виснянки, пудулянки, постові пісні, гаївки співали.

Там само. - Арк. 3.

На Юрія варять яйця і йдуть качаюца у жито.

Там само. - Арк. 7.

Шкарлупки закопували, щоб миши ни їли бульби, бураків, щоб крути ни тучили поля.

Зап. у с. Холоневичах Ківерцівського р-ну від Параски Романюк 1922 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб. 10. - Арк. 12.)

На Паску кросна нидоткане ни оставляли, бо вовки нападатимуть.
В нас винків ни плиле. Накладали тільки очкурі, щоб ни поврочили. Колись хороша корова биз очкурів ни ходела.

Зап. у с. Видраниці Ратнівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб.152.- Арк.20.)

Свячені шкарлупи і крошки з хліба збирають, а потом, коли сядають гороблі, кидають на поле, обсівають, щоб гороблі зерна не їли.

Зап. у с. Хотешові Камінь-Каширського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.60.- Арк.51.)

На Трійцю у хазяїв крале кури ввучи. Клале курувам винке, а впосля гнале курову ду хазяїна і потребувале мугуреч або векуп.

Зап. у с. Залаззі Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.92.- Арк.26.)

Кругом статку убходили із святою Паскою. І не з кийком, а з зеленим дубцем. Примовляють:

Я до тебе – з Паскою,

А ти до мене – з ласкою.

Пирид пурогом в хливі кладуть святий хліб, а ек вижинуть, то замком замикають, щоб скутина дна не гляділа. Ек чирида ходить, да вбийде мужчина, да замкне замком, да й носить з собою цілий день.

Зап. у Люб'язі та Гречищах Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.95.- Арк.17.)

Худобі врізали хвости, і з паши приносили сосонку і затикали в хлев.

Зап. у с. Лісові Маневецького р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.145.- Арк.11.)

Була така примовка, щоб худоба трималася своєї купки, свого ключа; то брали всі ключі од хати, од комори, які були, і зв'язували їх до одної в'язки. От ту в'язку і клали перед хливом.

А вигоняли вже корову свячною вербою, кропили водою, тоже свячною.

Зап. у с. Облпах Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.76.- Арк.31.)

В Трійци пастухе віводили корове з хлива, крале, щоб заплателе їм.

Зап. у с. Невірі Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.98.- Арк.10.)

На перший день Зелених свят. Найнятий пастух плів вінки на роги, і йому за це давали горілку, пироги, гроші.

Зап. у с. Обеніжах Турійського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.212.- Арк.32.)

Вперше виганяли на Юрія, 6 травня ... біля порога лезом до хлива кладуть сокиру, біля воріт – закритий замок: тоді ні звір, ні дурне око не нашкодить корові. А щоб корови трималися купи, то на Коляду, коли поїдять кутю, то ложки зв'язують перевеслом.

Зап. у с. Соловичях Турійського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Б.- Од. зб.86.- Арк.37.)

Коровам цепляли тазіки й відра і поганяли по вулицях, й спували пісень, шоби одигнати відьм, які можуть забрати в корови молоко і могли мішати їм добре пастися.

Зап. у с. Мизові Старовижівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.184.- Арк.27.)

Те на мні було. Бувало, ек пасу тиї ввечки, то взьму такого дубчика да й худю. Кули раз вискучив да схватив ввечку, да й нисе. Нигде никого ни було. Він пуправлеїця, ту ввечку кинув да ду мине зуби вискирає. Посля ще виходив ду курів, але курови на юго кинулись. А ввечка всирівно здохла.

Зап. у с. Гречищах Любешівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.95.- Арк.16.)

Худобу виганяли свячною вербою, яку давали пастухові, і при цьому наказували, щоб додому він приніс оцю вербу. Спочатку один день пастух мусив носити її в руках, а вже потім клав у торбу. Але не в якому разі не можна було загубити вербу, бо говорили, що коли пастух загубить вербу, то буде губити і худобу.

Зап. у с. Дарівці Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1.- Од. зб.61.- Арк.9.)

Переходиле дорогу з повними відрами, а пастуха, як приганев, то в той день купали у воді.

Пастухові давали займаника: ячка, молоко, масло, сало, хто що мав, щоб корове добре завиртав.

Зап. у с. Кричевичах Ковельського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб.66. - Арк.13.)

БАБОНЬКИ (обабоньки, бабуси)

Пісні з цією назвою побутують переважно понад Бугом у Володимир-Волинському та Локачинському районах. Етнографічно – це вже Волинь. У цих краях така назва повністю заміняє іншу – веснянка. Бабоньками тут називають усі весняні пісні, крім пісень жалісливого змісту, які могли називатися ще й постовими.

Ареал поширення цієї назви переходить і в більш північні Любомльський та Шацький райони, які знаходяться вже в межах Західного Полісся.

Схоже, що виникла вона внаслідок тематичного звуження репертуару веснянок цієї місцевості до тих пісень, центральним образом яких була баба, бабонька чи бабуся. Причому до кожної з модифікацій назви існував окремий, цілком відмінний від інших, сюжет.

У “бабоньках”, які виконувалися переважно на Волині, зміст зводився до того, що дід шукає на торзі своєї баби, а дівчата ховають і не віддають. Даремно він обіцяє купити бабі не одну обнову. “Не да-мо!” – відповідають дівчата.

У “бабусях” ідеться про курочку-рябушку, яка знесла сорок пар яечок – на всіх онучків-волочечничків. Забракло лише одному – найстаршому. Та йому вже час женитися. У цьому і вся причина. Це вже не волинські, а суто поліські “бабусі”. Трапляються вони, крім згаданих районів, ще на Малоритщині.

Тим-то й називаються вони по-різному і побутують у різних місцевостях, що й функціонально, й ритуально – це зовсім різні пісні.

Якщо ініціальний зміст останніх цілком зрозумілий, про що вже йшлося, то сюжет “на торзі” ще треба з’ясувати. Він може виявитися не настільки простим, як із першого погляду.

Мотив продавання жінок чи чоловіків на базарі чи на торзі трапляється не в одній українській пісні і, ймовірно, має під собою якийсь конкретний історичний ґрунт.

Найвірогідніше, походження цього мотиву слід шукати в часах турецько-татарської експансії України XVII ст. Тож не дивно, що на сусідній із Західним Поліссям північно-західній частині Волині “бабоньки” співали якраз уздовж Чорного шляху, що прямував від Володимира на Луцьк. Оскільки це була основна транспортна жила невеличкого ринку, то й не дивною тут споконвічні тюркські мотиви торгівлі людьми. Та все ж перенесені на слов’янський ґрунт вони мають радше жартівливий характер.

З іншого боку, звичай символічного продавання малопродуктивної худоби добре відомий по всій Україні. Якщо корова не давала молока, її по-справжньому вели на базар і продавали першому стрічному за символічну ціну. Після цього, звичайно ж, займали додому і вважали, що худобина поміняє свій норів. Думається, що пісенний текст “ой там на торжку, на базарі жінки чоловіків продавали” – жартівлива інтерпретація цієї ж теми.

Що ж до “бабоньки”, яка з’являється на торжку в оточенні дівчат чи молодиць і не хоче йти додому, – то це може бути й елементом розпочинання циклу пісень для дівчат на виданні. Першу веснянку для них обов’язково мала завести заміжня їхня колишня подруга. Знайти ж таку було не так і просто – в молодих подружніх пар за цей час уже з’являлися діти. Інша річ – дівчина, яка вийшла заміж за старого, тобто обабилась. Така “бабонька” була ідеальною розгулицею для дівочого гурту.

Саме такий сюжет і бачиться нам в основній веснянці “На торзі”, яка дає назву весняним пісням – “бабонькам”.

На сусідній Волині, зокрема у Володимир-Волинському районі, першою в ряду цих пісень виконується “Ти вербонько зелененькая”. Тому там ці пісні називають “вербоньками”

Віктор Давидюк.

Ми співали “бабусі”:

– Чи ни відале,

Чи ни бачиле

Меї бабусі на торзі?

– Я єї бачив,

Коло єї скачив,
 Таке бабусі ни 'ддамо!
 – Я своїй бабусі
 Черевичке куплю.
 – Чи ривечке сходитьь,
 Таке бабусі ни 'ддамо!
 – Я своїй бабусі
 Хусточку куплю.
 – Хусточку зноситьь,
 Таке бабусі ни 'ддамо!
 Севе воле в колоде,
 Мудрий козак в городе.
 Треба його спіймате, /2 р.
 З його шкуру здійняте /2 р.

*Зап. у с. Пульмі Шацького р-ну (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од.
 зб. 109. - Арк. 58-59)*

Співале “бабусе”, “витягушке” витягале, бралися всі за руке і
 ходеле проте сонця всігде:

Чи ни бачиле, чи ни видале
 Меї бабусе Наталке.

*Зап. у с. Пульмі Шацького р-ну (ПВНЦ. - Ф.1-А. - Од.
 зб. 31. - Арк. 23).*

Ой під гіркою, під коміркою

Ой під гіркою, під коміркою,
 Там сидів комар з комарівкою.

Ой сидить же він, хоче виграти,
 Комарівочка стала плакати:

– Ой остав мене, як ягодоньку.
 Чого ти пристав, як кслодонька?

Ой остав, остав, бодай ти не встав,
 Вже до мене ти, як той кіл пристав.

Милая плаче, а він доріка:
 – Ой чого ж бо ти дурная така?

Милая плаче до неділеньки.
 Неділька пройшла – мила в сад пішла.

*Зап. 1999 р. у с. Мельниках Шацького р-ну від Катерини
 Карпук 1930 р.н. та Галини Наумець 1944 р.н.*

Ти вербонько зелененькая

– Ти вербонько зелененькая,
 Ти Танюсю молоденькая,
 Чого в тебе так гілки гнуться?
 Чом до тебе так дружки шлються?
 – Нехай шлються, нехай радяться,
 Хай на мене більш не надяться,
 Бо як я зросту, піду за старосту.
 За старосту Городецького,
 За Івана молодецького.

*Зап. у с. Столенських Смолярах Шацького району від
 М. Здонюк 1906 р.н.*

Там, серед села, вербойка зросла

Там, серед села, вербойка зросла,
 Рано-нерано, вербойка зросла.
 На тій вербочці гілочки гнуться,
 Рано-нерано, гілочки гнуться.
 За тебе, дівойко, молодці б'ються,
 Рано-нерано, молодці б'ються.
 Ой нехай б'ються, хай ладяться,
 Рано-нерано, хай ладяться.
 Нехай на мене не надяться,
 Рано-нерано, не надяться.
 Як я виросту великая,
 Рано-нерано, великая.
 Ой то я піду за писаря,
 Рано-нерано, за писаря.
 Ой, а той писар – великий багач,
 Рано-нерано, великий багач.

То він мені купить сукенку й кобач,
 Рано-нерано, сукенку й кобач.
 У кабачеві коноплі брати,
 Рано-нерано, коноплі брати.
 А у сукенці потанцювати,
 Рано-нерано, потанцювати.
 Зап. у с.Красці Ратнівського р-ну від Г.Денисюк 1930 р.н.

Стояли верби в кінця греблі

Жваво, з почуттям

Сто - я - ли вер - би в ко - нця греб - лі.
 Ра - но - не - ра - но, в кон - ця греб - лі.

Стояли верби в кінця греблі.
 Рано-нерано, в кінця греблі.

Под вербойками – три вишеньки.
 Рано-нерано, три вишеньки.

Под вишеньками – три дівойки.
 Рано-нерано, три дівойки.

Одна дівойка ю золоті.
 Рано-нерано, ю золоті.

Друга дівойка ю сукенці.
 Рано-нерано, ю сукенці.

Третя дівойка ю віночку.
 Рано-нерано, ю віночку.

Та, що в золоті, Іванкова.
 Рано-нерано, Іванкова.

Та, що в сукенці, Степанкова.
 Рано-нерано, Степанкова.

Та, що в віночку, Василькова.
 Рано-нерано, Василькова.

Зап. Олександра Кондратович 7.04.1976 р. у с.Видричах
 Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Мартинюк
 1922 р.н. та Юхимки Царик 1926 р.н.

На нашій юлойці дівочок рядочок

Наспівно, поволі

На на - шій ю - лой - ці ді - во - чок ря - до - чок.
 Гей, ді - во - чок ря - до(чок).

На нашій юлойці дівочок рядочок..

Гей, дівочок рядочок.

Найстарша дівойка – молода Марійка.

Гей, молода Марійка.

Молода Марійка рутойку сіяла.

Гей, рутойку сіяла.

Рутойку сіяла, сіла й уполола.

Гей, сіла й уполола.

Сіла й уполола, ще й віночка звिला.

Гей, ще й віночка звила.

З рути вінок звила, на Дунай пустила.

Гей, на Дунай пустила.

На Дунай пустила, ще й заговорила.

Гей, ще й заговорила:

– Хто віночка здойме, то той мене 'озьме.

Гей, то той мене 'озьме.

Ой та одозвався молодий Василько.
 Гей, молодий Василько:
 – Я віночка здойму, я Марусю 'озму.
 Гей, я Марусю 'озму.
 Як ступив ногою – на дно головою.
 Гей, на дно головою.
 Як ступив другою – шапочка зринала.
 Гей, шапочка зринала.
 Молода Марійка з жалю помирала.
 Гей, з жалю помирала.

Зап. О. Кондратович 8.01.1979 р. у с. Підріччі Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Приймак та Олександри Карпук.

Ой на юлойці скрипка грає

Жваво

Ой на ю - лой - ці скри - ка гра - є.
 а ме - не ма - ти не пу - ка(є).

Ой на юлойці скрипка грає,
 А мене мати не пускає.
 – Ой пусти, пусти, моя мати,
 Хоч на юлойку погуляти.
 – Ой сиди, доню, у куточку
 Та й пряди собі на сорочку,
 Та й пряди собі у ниточку –
 То Василюкові на шипочку.

Зап. О. Кондратович 8.01.1979 р. у с. Підріччі Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Приймак та Олександри Карпук.

Ой перед лісом на мураві

Спокішно

Ой пе - ред лі - сом на му - ра - ві
 шов - ком ко - ни - ки по - пу - та(ні).

Ой перед лісом на мураві
 Шовком коники попутані.
 Шовком коники попутані,
 Злотом гривойки поплутані.
 – Ой ти, дівчино молодая,
 Розпугай коня вороного.
 Розпугай коня вороного,
 Люби козака молодого.
 – Ой і рада б я розпугати,
 Не можу злота роздлубати.

Зап. О. Кондратович 8.01.1979 р. у с. Підріччі Камінь-Каширського р-ну від Тетяни Приймак та Олександри Карпук.

При співі ставали в рядок хлопці навпроти дівчат.

Зап. у с. Карасині Маневицького р-ну від Є. Бідун 1909 р.н. (ПВНЦ. - Ф. 1-А. - Од. зб.2. - Арк.2.)

Ой горіла дубровкой

Ой горіла дубровкой,
 Ой горіла зелена.
 Та й хлопчики гасили,
 Решетом воду носили.
 Скільки в решеті водиці,
 Стільки у хлопця правдиці.
 Ой горіла дубровкой,
 Ой горіла зелена.
 Там дівчата гасили,

Збаночком воду носили,
Скільки в збаночку водичі,
Стільки у дівчат правдиці.

*Зап. у с. Незвірі Рожницького р-ну від Ярини
Похальчук 1925 р.н. (ПВНЦ. - Ф.2. - Од. зб.222. - Арк.7)*

На вгороди шатлан-шатлан

– На вгороди шатлан-шатлан,
Стоїть Іванко, як пан, як пан,
На вгороди шатланочка,
Стоїть Гальчка, як панночка.
На вгороди мителиця,
Чом ти, Іванку, ни женіся?
– Ой, як же міні жинетися:
Свени пуд хату пудрелися,
Меши гроши поносели,
Молодці дівку одмовили.
Ой, нащо міні жинетися,
Усяким ділом журетися.
Ой, то ложкою, то мескою,
За рик-другий – колескою.
Ой, то сохою, бороною,
За рик-другий – дитеною.

*Зап. у с. Видраниці Ратнівського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1. -
Од. зб.152. - Арк.6)*

На нашій юлоїци

На нашій юлоїци
Дивочок радочок,
Гей, дивочок радочок.
Навперша дивочка —
Молода Гальочка,
Гей, молода Гальочка.
Градочке плискала,
Рутойку сіяла,
Гей, рутойку сіяла.
Посіявши руту, сіла одпочела,
Гей, сіла одпочела.

І виночок звела,
На Дунай пустела,
Гей, на Дунай пустела.
На Дунай пустела
Ще й заголосела,
Гей, ще й заголосела.

*Зап. у с. Видраниці Ратнівського р-ну від Меланії
Лавренюк 1930 р.н., Касяна Лавренюка 1924 р.н.,
Теклі Філюк 1921 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб.152)*

Ой, полю, полю,
Сидить вовк за горою.
Вийшла мати
До вовка з коцюбою,
А вовк за дочку —
Та й поніс у дуброву.

*Зап. у с. Видраниці Ратнівського р-ну від Зофії Тамашук
1899 р.н., Йосипа Котюхи 1902 р.н., Марини Левчук
1913 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1. - Од. зб.152. - Арк.26)*

“Кривого танця” не заводили, не знаю, що то таке.

*Зап. у с. Головні Любомльського р-ну від Лукерії Соло-
духи 1930 р.н. (ПВНЦ. - Ф.1-Б. - Од. зб.140. - Арк.27)*

Ой у городі бур'ян, бур'ян

Ой у городі бур'ян, бур'ян,
Ходить Витальо, як пан, як пан.
Ой у городі бур'яночка,
Ходить Людочка, як панночка.
Бур'ян бур'яна вихитусе,
А Виталік Люду випитусе:
– Ой ти, Людонько, скажи, скажи,
Коли до тебе в свати прийти?
– Прийди до мене деньком, деньком,
Буде горілка з медком, з медком.
Прийди до мене вночі, вночі,
Будуть калачі в печі, в печі.

*Зап. у с. Боровичах Маневського р-ну. (ПВНЦ. - Ф.1-
Б. - Од. зб.149. - Арк.5)*